

Бо қарори Ҳукумати
Ҷумҳурии Тоҷикистон
аз "1" августи соли 2018,
№ 372
тасдиқ шудааст

СТРАТЕГИЯИ
РУШДИ САЙЁҲӢ ДАР ҶУМҲУРИИ
ТОҶИКИСТОН БАРОИ ДАВРАИ ТО СОЛИ 2030

БОБИ 1. МУҚАРРАРОТИ УМУМӢ

1. Соҳаи сайёҳӣ дар замони муосир яке аз самтҳои сердаромадтарини иқтисодиёти ҷаҳон ба ҳисоб рафта, дар таъмини шуғл ва баланд бардоштани сатҳи зиндагии мардум нақши муҳим дорад. Аз ин рӯ, танзими шароити мусоид барои рушди соҳаи сайёҳӣ ва тақмили сиёсати давлатии идоракунии соҳа аз ҷумлаи афзалиятҳои муҳими сиёсати иқтисодӣ иҷтимоии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҳисоб меравад.

2. Стратегияи рушди сайёҳии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030 (минбаъд – стратегия) ҳадаф, вазифа ва самтҳои афзалиятноки рушди соҳаи сайёҳии кишварро барои давраи то соли 2030 муайян намуда, омили ташаккули нақшаҳо ва роҳнамои ташаббусҳои соҳибкории шахрвандон дар соҳаи сайёҳии кишвар ба ҳисоб меравад. Таҳлилҳо нишон медиҳанд, ки дар натиҷаи тадбирҳои андешидашуда сол аз сол ташрифҳои сайёҳони хориҷӣ ба ҷумҳурӣ зиёд гардида истодааст. Дар баробари ин, бояд қайд намуд, ки захираҳои сайёҳии ҷумҳурӣ ба таври зарурӣ ва мувофиқ ба меъёрҳои муосири байналмилалӣ сайёҳӣ истифода нагардида, шароити мусоид барои сайёҳон ба таври кофӣ муҳайё карда нашудааст. Аз ин рӯ, мақсад аз он иборат аст, ки ислохот дар ин соҳа идома ёфта, саҳми соҳаи сайёҳӣ дар рушди иқтисодӣ иҷтимоии кишвар ба таври назаррас баланд бардошта шавад.

3. Дар стратегия мавҷудияти мероси бойи таърихӣ фарҳангии Тоҷикистон, табиати нодир он бо кӯлҳо, ҳайвоноти растаниҳои нодир, инчунин кӯҳҳои баланд омили асосии рушди сайёҳии кишвар эътироф шудааст. Барои рушди ин соҳа дар кишвар заминаҳои зарурии меъёрии ҳуқуқӣ фароҳам оварда шуда, як силсила чораҳои ҳавасмандкунӣ низ амалӣ гардидаанд. Аз ҷумла, якчанд минтақаҳои байналмилалӣ сайёҳӣ ташкил карда шуда, меҳмонхонаҳо ва марказҳои тичоратии ба талаботи муосир ҷавобгӯ сохта, ба истифодаи умум пешниҳод карда шуданд.

БОБИ 2. ВАЗӢИ КУНУНИИ СОҲАИ САЙЁҲӢ
ДАР ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

4. Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон танзими ҳуқуқи соҳаи сайёҳӣ бо Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, аз ҷумла қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи туризм", "Дар бораи сайёҳии дохилӣ", Барномаи рушди сайёҳӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2018-2020, Консепсияи рушди туризм дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2009-2019 ва дигар барномаҳои соҳавии рушд ба роҳ монда шудааст.

5. Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ба рушди сайёҳӣ тавачҷуҳи хоса зоҳир намуда, имкониятҳои сайёҳии таърихӣ фарҳангӣ, қуллаҳои баланди кӯҳӣ, обҳои мусоффову шифобахш ва табиати нотақрори худро барои ҷалби бештари сайёҳон истифода бурда истодааст.

6. Айни замон, ҳиссаи Тоҷикистон дар соҳаи сайёҳии ҷаҳонӣ кофӣ нест. Соли 2017 ба Ҷумҳурии Тоҷикистон 430992 сайёҳ ташриф овард, ки нисбат ба соли 2016 86019 нафар ё ба андозаи 25,3 фоиз зиёд мебошад.

7. Баъди ба даст овардани истиқлолият Тоҷикистон низоми сустинкишофёфтаи соҳаи сайёҳиро ба мерос гирифт, ки он ба талаботи иқтисоди бозорӣ ҷавобгӯ набуд. Дар баробари вучуд доштани омилҳои ба рушди сайёҳӣ мусоидаткунанда, дар минтақаҳои ҷумҳурӣ боз як қатор мушкилоте ҷой доранд, ки барои инкишофи ин соҳа ҳалал мерасонанд. Аз байн бурдани ин мушкилот ва беҳтар шудани фазои сармоягузорӣ, ҷалби сармоя ба инфрасохтори сайёҳӣ, баланд бардоштани сатҳи хизматрасонӣ, пайдо намудани бозорҳои нави ҷаҳонӣ ва ҷалби бештари сайёҳон ба болоравии иқтисодӣ ва сатҳи некуаҳволии мардум такони ҷиддӣ мебахшад.

8. Ҷиҳати пайдо намудани роҳҳои ҳалли мушкилоти мавҷудаи соҳаи сайёҳӣ, аз таҷрибаи ҷаҳонӣ маълум мегардад, ки барои ҷалб намудани сармоя ба соҳаи сайёҳӣ давлат аввалан самтҳои афзалиятноки онро муайян карда, ба он имтиёзҳо ҷудо менамояд. Инчунин зарур аст, ки дар марҳилаи аввал давлат бахши хусусиро барои сармоягузорӣ ҳавасманд гардонид, барои обод намудани мавзёҳои сайёҳӣ заминаҳои зарурии иқтисодӣ ва ҳуқуқиро таъмин намояд. Пас аз гузаштани фосилаи муайяни вақт (аз 3-5 сол) онҳо ба манбаи муҳими воридоти асъори хориҷӣ табдил хоҳанд ёфт.

9. Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон имтиёзҳои муҳими андозию гумрукиро ба рушди соҳаи сайёҳӣ фароҳам овардааст. Аз ҷумла, ширкатҳои сайёҳӣ дар тӯли панҷ соли аввали фаъолияти худ аз андоз аз Ҷоиди озод карда шуда, воридоти таҷҳизоту техника ва масолеҳи сохтмонӣ барои бунёди иншооти сайёҳӣ аз андоз аз арзиши иловашуда ва бочи гумрукӣ озод карда шуданд. Инчунин бочи гумрукӣ ба автомашинаҳои нава 50 фоиз коҳиш дода шуд.

10. Тибқи қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 12 апрели соли 2018, №189 рӯйхати иншооти сайёҳие, ки барои бунёди онҳо воридоти таҷҳизоту техника ва маводи сохтмонӣ аз андоз аз арзиши иловашуда ва бочи гумрукӣ озод карда мешаванд, тасдиқ гардид. Ба рӯйхати мазкур иншооти зерини сайёҳӣ ворид карда шудаанд:

№	Номгӯи иншоот
1.	Меҳмонхонаҳо, аз ҷумла меҳмонхонаҳои махсус (хурд, гестхаус, ҳостел)
2.	Осоишгоҳҳои табобатӣ, истироҳатгоҳҳо, фароғатгоҳҳо
3.	Марказҳои хизматрасонии маҷмӯии сайёҳӣ (маҷмааи сайёҳӣ)
4.	Нуқтаҳои хизматрасонии маҷмӯии сариҷа (мотел)
5.	Боғҳои фарҳангии фароғатӣ
6.	Мавзёҳои фарҳангии таърихӣ ва динӣ (осорхонаҳо, зиёратгоҳҳо, иншооти таърихӣ)
7.	Инфрасохтори моҳигирӣ ва шикор бо мақсади сайёҳӣ
8.	Тарабхонаҳои дорои бренди байналмилалӣ
9.	Марказҳои истеҳсоли маҳсулоти ҳунармандӣ
10.	Пойгоҳҳои махсуси мутобиқгардонии минтақаҳои баландкӯҳ барои сайёҳон
11.	Маҷмааи сайёҳию лижаронӣ
12.	Марказҳои омӯзишӣ барои кӯҳнавардӣ, лижаронӣ, роҳбаладӣ

11. Мутобиқи қарори мазкур ва рӯйхати тасдиқгардида, номгӯй ва миқдори таҷҳизоту техника ва маводи сохтмонии воридшаванда тибқи тартиби муқарраргардида дар мувофиқа бо мақоми ваколатдори давлатӣ дар соҳаи сайёҳӣ пешниҳод гардида, аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ карда мешавад. Бо қабули қарори мазкур, механизми пурра ва мушаххаси амалисозии имтиёзҳои андозию гумрукӣ барои бунёди инфрасохтори сайёҳӣ муайян карда шуд.

12. Дар баробари ин, дар Ҷумҳурии Тоҷикистон низ дар интиҳоби "кортҳои муаррифӣкунанда"-и сайёҳӣ аз таҷрибаҳои Анталияи Туркия ва Исиккӯли Қирғизистон бо

дар назар доштани бозоргир кардани чунин маҳсулоти сайёҳӣ бояд васеъ истифода бурда шавад. Дар робита бо ин, шаҳрҳои Норақ ва Панҷакент, Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон метавонанд ба сифати "корти муаррификунанда"-и Тоҷикистон интиҳоб карда шаванд. Инчунин ҷиҳати рушди сайёҳии экологӣ ва шикор мамнуъгоҳи навташкили "Хуталон" дар ноҳияи Данғара ва рушди сайёҳии саноатӣ дар заминаи минтақаи озоди иқтисодии "Данғара" пешниҳод карда мешавад.

13. Агар самти афзалиятноки соҳаи сайёҳӣ нодуруст интиҳоб карда шавад, рушди сайёҳӣ метавонад натиҷаи дилхоҳ надиҳад. Самтҳои афзалиятноки соҳаи сайёҳӣ барои Тоҷикистон сайёҳии экологӣ, табобатию солимгардонӣ, саёҳати сайругаштӣ, таърихию фарҳангӣ, кӯҳнавардӣ ва шикор ба шумор мераванд. Барои рушди навъҳои қайдгардидаи сайёҳӣ, захираҳои бузурги он дар ҷумҳурӣ имконият медиҳад. Қуллаҳои баланд, аз ҷумла қуллаи Исмоили Сомонӣ бо баландии 7495 м. аз сатҳи баҳр ва манзараҳои кӯҳистоне, ки дар он ҷо ҷаҳор фасли солро мушоҳида кардан мумкин аст, обҳои шифобахшӯ шаффоф, иншооти санаторию курортӣ, мавзеҳои таърихию фарҳангӣ дар минтақаи Осиёи Марказӣ танҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мавҷуданд. Яъне, аз нуқтаи назари иқтисодӣ, бо пешниҳод кардани чунин маҷмӯи хизматрасонӣ бозори сайёҳии Тоҷикистон метавонад ба сайёҳон маҳсулоти сайёҳиеро пешниҳод намояд, ки дар он рақобат вучуд надорад. Танҳо зарур аст, ки ин хизматрасонӣ бо сифати баланд ва нархи дастрас ба сайёҳон пешниҳод карда шавад.

14. Бо амалисозии сиёсати хирадмандона ва пайгириҳои "дарҳои кушод"-и роҳбарияти давлат ва Ҳукумат, Тоҷикистон узви комилҳукуки Созмони Умумиҷаҳонии Сайёҳӣ гашта, ба ҳамгирии соҳаи сайёҳии кишвар ба бозори ҷаҳонии сайёҳӣ заминаи воқеӣ фароҳам оварда шуд.

15. Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчун узви комилҳукуки Созмони Умумиҷаҳонии Сайёҳӣ бо як қатор кишварҳои олам созишномаҳои ҳамкорӣ дар соҳаи сайёҳӣ ба имзо расонидааст.

16. Дар Тоҷикистон низоми соддакардашудаи равонид барои шаҳрвандони 112 кишвари ҷаҳон ва низоми электронии равонид ҷорӣ гардида, шабакаи ягонаи электронӣ ба кор андохта шудааст.

17. Дар ин радиф, таваҷҷуҳи ҷомеаи ҷаҳонӣ ба захираҳои сайёҳии мамлакат зиёд гардида, симои кишвар ҳамчун мамлакати осоишта ва дорои захираҳои бойи сайёҳӣ боз ҳам устувор гардид.

18. Ҳамзамон, роҳандозии тартиби электронии дастрас намудани равонид ва речаи беравонид бо 12 кишвари ҷаҳон, фаъолияти зиёда аз 100 ширкати сайёҳӣ, сохтмон ва таҷдиду азнавсозии як қатор инфрасохтори сайёҳӣ, барои воридшавии ҷумҳурӣ ба бозорҳои ҷаҳонии сайёҳӣ ва ҷалби бештари сайёҳон заминаи мусоид гузошта истодаанд.

19. Фаъолияти 4 фурудгоҳи байналмилалӣ, 2 ширкати миллии ҳавопаймой, 3 меҳмонхонаи бренди байналмилалии панҷситорадор, зиёда аз 70 иншооти санаториву курортӣ ва зиёда аз 160 меҳмонхона, як қатор марказҳои иттилоотии сайёҳӣ боиси таҳким ёфтани заминаҳои инфрасохтории соҳа гардиданд.

20. Дар қатори 10 кишвари ҷолибтарин барои бозиди сайёҳон эълон шудани ҷумҳурӣ, ба 10 роҳи зеботарини дунё шомил намудани шоҳроҳи Помир, ба ҳайси даҳгонаи мавзеҳои бехатар аз рӯи таъмини амнияти шабона эътироф шудани пойтахти Ватанамон – шаҳри Душанбе, ба даҳгонаи кишварҳои бехтарин аз рӯи сайёҳии пиёдагардӣ ва саргузаштӣ шомил шудани Тоҷикистон ва ба панҷгонаи бехтарин аз рӯи низоми соддаи пешниҳоди равонид ворид шудани ҷумҳурӣ, шаҳодати дар сатҳи байналмилалӣ эътироф шудани соҳаи сайёҳии Тоҷикистон мебошад.

21. Қобили қайд аст, ки соҳаи сайёҳӣ ҷойҳои кори навро ба вучуд меорад, зеро таъмини меҳмондорӣ кори меҳнатталаб ба ҳисоб меравад. Ин, пеш аз ҳама, ҷойҳои кори навро барои аҳолии маҳаллӣ мебошад. Чунин ҷойҳои корӣ дар ҳама сатҳи фаъолияти меҳнатӣ, аз директори иҷроияи шабакаи меҳмонхонаҳо сар карда то пешхизмат, сарнишини ширкати ҳавопаймой ва роҳбалади кӯҳӣ ташкил карда мешаванд.

22. Инчунин хусусиятҳои сайёҳӣ ин соҳаро ба яке аз соҳаҳои бехтарин барои оғози фаъолияти нави соҳибкорӣ табдил медиҳанд. Талабот ба сармоя дар соҳаи сайёҳӣ метавонад на он қадар зиёд бошад, аммо имкониятҳои соҳа бениҳоят васеъ мебошанд. Ҳар нафари ташаббускор метавонад фаъолияти соҳибкории худро дар соҳаи сайёҳӣ оғоз намояд. Ҷойҳои кориро дар маҳалҳо таъсис диҳад, ки аксаран воситаи ягонаи бартараф намудани тарки ҷои муқимии зист аз тарафи ҷавонон бо мақсади ҷустуҷӯи кор дар хориҷи кишвар ба ҳисоб меравад.

23. Рушди сайёҳӣ аз шароити табиӣ ва муҳити атроф вобаста буда, фарҳанги миллий, урфу одат, ҳӯрокҳо ва нӯшокиҳои миллий, таърих ва осори фарҳангиро дар бар гирифта, заминаи асосии рушди сайёҳӣ ба шумор меравад. Бинобар ин, рушди сайёҳӣ бояд аз як насл ба наслҳои дигар якҷо бо фаъолият нисбати ҳифзи табиат ва муҳити сохташудаи атроф, осори ниёгон, дастгирии фарҳанг ва тамаддуни маҳаллӣ, расму ойин, касбу ҳунариҳои мардумӣ ба роҳ монда шавад.

24. Асоси тичоратии соҳаи сайёҳӣ ба афзалиятҳои иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва экологӣ мувофиқ мебошад ва бинобар ин бахши мазкур яке аз бехтарин соҳаҳо барои таъмини мувозинати аслии устувории экологӣ, иҷтимоӣ ва иқтисодӣ ба ҳисоб меравад. Сайёҳӣ симои мамлакат аст. Одамон дар хориҷи кишвар давлатро пеш аз ҳама аз рӯи имиджи он ҳамчун мавзеи сайёҳӣ дар асоси гуфтугӯ бо сайёҳони воқеан ба мамлакат ташрифоварда мешиносанд. Ҷумҳурии Тоҷикистон имконияти фарох дорад, ки худро ба ҷаҳониён тавассути гузоштани таассуроти неқ ба сайёҳон муаррифӣ намояд.

25. Айни замон дар бораи Тоҷикистон ҳамчун кишвари сайёҳӣ дар олами ғарб маълумот кофӣ нест ва он маълумоте, ки одамон дар бораи кишвар медонанд, на ҳама вақт саҳеҳ аст. Сайёҳон аз сафари худ амният, меҳмоннавозӣ ва қаноатмандии баландро интизор мешаванд. Муваффақ шудан ба қонеъ гардонидани чунин талабот маънои онро дорад, ки давлат шуҳрати баландро барои худ дар ҷаҳон ба даст овардааст. Ин занҷири самаранокеро ба вучуд меорад, ки на танҳо ба рушди бахши сайёҳӣ, балки ба густариши муносибатҳои байналмилалӣ иқтисодӣ, аз ҷумла воридоти сармояи хориҷӣ низ мусоидат мекунад.

26. Соҳаи сайёҳӣ ҳамчун равзана ба ҷаҳон ба сифати оинаи мамлакат баромад мекунад. Сайёҳӣ маълумотро дар бораи кишвар – табиат, фарҳанг, таърих ва мероси фарҳангӣ, таому нӯшокии миллий ва урфу одати мардуми он фаро мегирад.

27. Пешрафти сайёҳӣ ва мароку рағбати хориҷӣ ба баланд гардидани тавачҷуҳи аҳолии маҳаллӣ ба ҷанбаҳои хубу дилкаши манзараҳои гуногуни кишвар мусоидат менамояд. Дар навбати худ, эҳсоси нави ифтихор бо мамлакат ва ё минтақаро тавассути эътироф намудани арзишҳои бузурги он ба вучуд оварда, ба рушди сайёҳии дохилӣ ва афзоиши шумораи сайёҳони маҳаллӣ кумак менамояд.

28. Мардуми Тоҷикистон дар ҳудуди ватани худ саёҳат карда, онро бештар меомӯзанд ва қадр менамоянд. Дар аксарияти мамлакатҳо шумораи сайёҳони дохилӣ аз сайёҳони хориҷӣ зиёд аст. Ин барои пешбурди фаъолияти соҳибкорӣ дар соҳаи сайёҳӣ шароити муосид фароҳам оварда, ҳамчун воситаи баланд бардоштани сатҳи маълумотнокии аҳоли оид ба мамлакати худ, эътирофи он ва баланд бардоштани ҳисси ифтихори миллий баромад менамояд.

29. Ҳамин тариқ, рушди сайёҳӣ дар маҷмӯъ метавонад ба пешрафти иҷтимоию иқтисодии кишвар, ташкили ҷойҳои кории нав таъсири назаррас расонида, ба баланд бардоштани обрӯи эътибори давлат дар арсаи байналмилалӣ, ҳисси худшиносӣ, ифтихори миллий, инчунин суботи иқтисодӣ ва ҷалби сармоягузори мусоидат хоҳад кард.

БОБИ 3. ВАЗЪИ МУОСИР ВА ҲАДАФҲОИ РУШДИ СОҲАИ САЙЁҲӢ

§1. Соҳаи сайёҳии Тоҷикистон дар соли 2030 (пешбинӣ, ҳадаф ва вазифаҳо)

30. Дар соли 2030 Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчун кишвари соҳаи сайёҳиаш устувор ва дар минтақаву сатҳи ҷаҳонӣ эътирофшуда хоҳад шуд. Саҳми сайёҳӣ дар маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ назаррас буда, сайёҳӣ ҳамчун меҳвари таъсиси ҷойҳои корӣ дар шаҳру минтақаҳои дурдасти мамлакат нақши муҳим дорад. Ҷалби сармояи хориҷӣ ва дохилӣ, имтиёзҳои махсуси андозию гумрукӣ ба рушди инфрасохтори сарироҳӣ, меҳмонхонаҳо, озоишгоҳҳо, маҷмааҳои сайёҳӣ мақсаднок равона шуда, инчунин шароит ва инфрасохтори нақлиётно лоғистикӣ барои ташаккули байналмилалӣ ва рушди истеҳсоли маҳсулоти ҳунароҳои дастӣ, соҳибкории саноатӣ ва сайёҳӣ дар деҳот ва дар ноҳияҳои дурдасти кишвар, ки дорои иқлим ва табиати беназир мебошанд, фароҳам оварда шудааст. Муҳоҷирати меҳнатӣ коҳиш ёфтааст ва ҷойҳои кори таъсисдодашуда ташаккул ёфтани табақаи миёнаи аҳолиро дар деҳот таъмин мекунанд.

31. Дар давоми солҳои охир рушди соҳаи сайёҳӣ ҷумҳурии мо аз кишвари саёҳати саргузаштиву экологӣ ва пиёдагардӣ ба кишвари саёҳати таърихӣ, фарҳангӣ, табобатӣ-фароғатӣ, саёҳати саноатӣ, тичоратӣ ва саёҳати корӣ табдил ёфтааст. Сатҳу сифати хизматрасонӣ ҷавобгӯ ба талаботи стандартҳои байналмилалӣ мебошанд.

32. Мавқеи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар раёдабандии кишварҳои меҳмоннавоз (World Economic Forum), индекси кишварҳои амниятӣ (Institute of Economy and Peace), Шӯрои ҷаҳонии саёҳат ва сафар (World Tourism and Travel Council) дар ҷои намоён қарор дошта, ташкилоти маркетингӣ (Destination Marketing Organization) ҷиҳати муаррифии бренди миллии мавзёҳои сайёҳии Тоҷикистон фаъолияти фароғир (инклюзивӣ) дорад.

33. Донишгоҳи байналмилалӣ сайёҳӣ ва меҳмондорӣ Тоҷикистон таъсис ёфтааст ва мутахассисони болаёқати соҳаи сайёҳӣ пешбарандаи фаъолияти соҳа мебошанд. Маҷаллаи махсуси сайёҳӣ, телевизиони сайёҳӣ, рӯзномаи сайёҳӣ таъсис дода шудаанд. Дар ҳамаи шаҳру ноҳияҳои кишвар марказҳои хизматрасонии сайёҳӣ фаъолият мекунанд, маводи таълимотиву иттилоотӣ бо забонҳои гуногуни хориҷӣ таҳия ва таълиф шудаанд, фитта ва руқъаҳои ҷолиби сайёҳӣ ройгон дар сартосари кишвар ва берун аз он паҳн карда мешаванд.

34. Ҳадафи олии Стратегияи рушди сайёҳӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030 таъмини рушди устувори соҳаи сайёҳии кишвар ба ҳисоб меравад. Барои ноил шудан ба ин ҳадафи олии ҳадафҳои зерини стратегияи рушд муайян карда шудаанд:

- ташаккули асосҳои институтсионалии рушди соҳаи сайёҳӣ;
- ташаккули инфрасохтори муосири соҳаи сайёҳӣ;
- тақвияти иқтидорҳои сайёҳии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ташкили дурусти тарғибу ташвиқи ҳаматарафаи он;
- таъмини рақобатпазирии маҳсулоти сайёҳӣ дар асоси баланд бардоштани сифати хизматрасонӣ;
- ташаккул ва муаррифии бренди миллии мавзёҳои сайёҳӣ -маркетинг ва пешбурди маҳсулоти соҳаи сайёҳӣ, ҳифз, инкишоф ва истифодаи оқилонаи захираҳои табиӣ рекреатсионӣ ва мероси таърихӣ фарҳангӣ;
- тақвияти неруи инсонӣ, таъминоти кадрӣ ва шуғли пурмаҳсул дар соҳаи сайёҳӣ;
- мутобиқгардонӣ ба стандартҳои байналмилалӣ ва таъмини беҳатарии сайёҳон;
- таъсис ва рушди кластерҳои сайёҳӣ (маҷмӯи минтақаҳои алоҳидаи сайёҳӣ рекреатсионӣ иқтисодӣ) ва таъмини инноватсионӣ сармоягузорию рушди соҳаи сайёҳӣ.

35. Барои ноил шудан ба ҳадафҳои стратегияи гузошташуда чунин тадбирҳои асосӣ пешбинӣ мешаванд.

Дар самти ташаккули асосҳои институтсионалии рушди соҳаи сайёҳӣ:

- тақмили қонунгузори амалкунанда ва санадҳои меъёрии ҳукуки танзимкунандаи соҳаи сайёҳӣ;
- таҳияи санади мукамал дар соҳаи сайёҳӣ;
- дар амал татбиқ намудани меъёрҳои қабулшудаи байналмилалӣ дар соҳаи сайёҳӣ;
- тақвияти заминаҳои институтсионалии шарикӣ давлат ва бахши хусусӣ дар соҳаи сайёҳӣ.

Дар самти ташаккули инфрасохтори муосири соҳаи сайёҳӣ:

- ҳавасмандгардонии инкишофи инфрасохтори сайёҳӣ, таъсиси равзанаи ягона ва автоматикунонидашудаи бақайдгирии сайёҳон (низомии Е-меҳмон);
- муосиргардонии нуктаҳои қабули сайёҳон, аз ҷумла фурудгоҳҳои аҳамияти байналмилалӣ ва маҳаллидошта, гузаргоҳҳои сарҳади давлатӣ ва терминалҳои нақлиётӣ;
- рушди инфрасохтори роҳу нақлиёт, аз ҷумла иншооти хизматрасониҳои муосири сариҳои беҳдошти санитарӣ ва маишию техники, аломатҳо ва нишонаҳо ба забонҳои тоҷикӣ, русӣ ва англисӣ;
- рушди инфрасохтори пойгоҳҳои сайёҳӣ бо фарогирии мачмааҳои варзишӣ-солимгардонӣ, истироҳатӣ-рекреатсионӣ;
- рушди инфрасохтори саёҳати кӯҳӣ ва экологӣ;
- рушди инфрасохтори муосири шабакавии меҳмонхонаҳо, тарабхонаҳо, осорхона ва китобхонаҳо, муассисаҳои театрӣ ва кино бо риояи унсурҳои миллӣ;
- рушди инфрасохтори иттилоотӣ коммуникатсионӣ ва хизматрасониҳои молиявӣ.

Дар самти тақвияти иқтидори сайёҳии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ташкили дурусти тарғибу ташвиқи ҳаматарафаи он:

- анҷом додани таҳқиқот ҷиҳати мушаххас намудани иқтидори сайёҳии Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- тақвияти иқтидорҳои сайёҳии минтақаҳо ва мавзёҳои сайёҳӣ;
- истифодаи мачмӯи иқтидорҳои сайёҳӣ дар заминаи таъсиси минтақаҳои махсуси сайёҳӣ ва муайян намудани нуктаҳои рушд;
- муаррифии иқтидорҳои сайёҳӣ.

Дар самти таъмини рақобатпазири маҳсулоти сайёҳии ба баланд бардоштани сифати хизматрасонии асосёфта:

- таъмини рақобатпазирӣ хизматрасониҳои сайёҳӣ дар асоси баланд бардоштани сифати он;
- гуногунсозии таркиб ва тавсеаи намудҳои хизматрасониҳои сайёҳӣ;
- густариши хизматрасониҳои электронӣ сайёҳӣ дар низомии онлайн-замимаҳо (раводид, меҳмонхона, тарабхона, нақлиёт);
- ташаккули низомии шаффофи баҳодиҳии сифати хизматрасониҳо, гуруҳбандии онҳо ва муайян кардани дараҷаву мақоми онҳо;
- ташаккули фарҳанги нархгузорӣ ба хизматрасониҳои сайёҳӣ.

Дар самти ташаккул ва муаррифии бренди миллии мавзёҳои сайёҳӣ, маркетинг ва пешбурди маҳсулоти сайёҳӣ, ҳифз, инкишоф ва истифодаи оқилонаи захираҳои табиӣ рекреатсионӣ ва мероси таърихӣ фарҳангӣ:

- ташаккули сиёсати бренди миллии сайёҳӣ ва муаррифии бренди миллии мавзёҳо ва иншооти сайёҳӣ;
- муаррифии бренди миллии бо истифода аз воситаҳои иртиботи маркетингӣ, аз ҷумла тарғибу ташвиқӣ (минбаъд PR) – реклама, маводи таблиғотӣ аудиовизуалӣ ва чопӣ;
- ташкили тарғибу ташвиқи бренди сайёҳӣ бо истифода аз воситаҳои паҳш, шабакаи ҷаҳонӣ интернет, шабакаҳои иҷтимоӣ ва муаррифии он дар чорабиниҳои сатҳи гуногунӣ миллии, минтақавӣ ва байналмилалӣ;

- баланд бардоштани самаранокии истифодабарии захираҳои табию рекреатсионӣ;

- таҳияи феҳристи захираҳои табию рекреатсионӣ, ҳифзи гуногунии биологӣ;

- ҳифзи муҳит зист ва таъмини бехатарии экологӣ;

- иктишоф ва барқарорсозии объектҳои мероси таърихӣ фарҳангӣ, ки муаррифгари таъриху фарҳанг мебошанд;

- таснифи иншооти мероси таърихӣ фарҳангии марбут ба таърих ва фарҳанг.

Дар самти тақвияти неруи инсонӣ, таъминоти кадрӣ ва шугли пурмаҳсул дар соҳаи сайёҳӣ:

- таъмини шароити мусоид барои рушди неруи инсонӣ, тақмили ихтисос ва бозомӯзии кадрҳо бо мақсади таъмини шугли пурмаҳсул дар соҳаи сайёҳӣ;

- таъминоти кадрӣ соҳаи сайёҳии кишвар, ташкил ва гузаронидани курсҳои бозомӯзии кадрҳои идоракунӣ ва ҳайати хизматрасон;

- таъмини ҳамоҳангсозии фаъолияти мақомоти давлатии соҳаи сайёҳӣ бо муассисаҳои таҳсилоти касбӣ ва бозори (меҳнати) сайёҳии кишвар;

- баррасии масъалаи таъсиси Академияи байналмилалӣ сайёҳӣ ва Пажӯҳишгоҳи илмӣ-таҳқиқотӣ Шохроҳи Абрешим бо мақсади омода кардани мутахассисони баландихтисос ва кадрҳои илмӣ соҳаи сайёҳӣ ;

- ташкили омӯзиши таҷрибаи хориҷӣ, тақмили ихтисос ва омода кардани кадрҳо дар хориҷи кишвар;

- арзёбии сатҳи тахассус, маҳорату малакаи касбӣ, таърих, фарҳанг, расму ойини миллӣ, забонҳои хориҷӣ ва технологияи муосир;

- таъмини шугли доимӣ ва таъсиси ҷойҳои нави корӣ дар соҳаи сайёҳӣ.

Дар самти мутобикгардонӣ ба стандартҳои байналмилалӣ ва таъмини бехатарии сайёҳон:

- ташаккули меъёрҳои стандартҳои миллии сайёҳӣ тибқи стандартҳои байналмилалӣ;

- ҳамкорӣ бо ташкилоту созмонҳои байналмилалӣ дар самти мутобикгардонии маҳсулоти сайёҳии кишвар ба стандартҳои байналмилалӣ;

- назорати риояи стандартҳои байналмилалӣ дар ташкил ва пешбурди фаъолият дар соҳаи сайёҳӣ;

- андешидани тадбирҳо дар таъмини бехатарии сайёҳон;

- ҳимояи ҳуқуқҳо ва ташкили суғуртакунонии сайёҳон.

Дар самти таъсиси кластерҳои сайёҳӣ ва таъмини инноватсионӣ сармоягузорию рушди соҳаи сайёҳӣ:

- ташкили кластерҳои сайёҳӣ дар самти лижаронии кӯҳӣ, курортӣ- рекреатсионӣ, таърихӣ фарҳангӣ ва омӯзишӣ барои Шохроҳи Абрешим;

- таъсиси кластерҳои сайёҳии корӣ (соҳибкорӣ) барои баргузорию воҳӯриҳои байналмилалӣ, форумҳо, симпозиумҳо ва конференсҳо;

- таъсиси кластерҳои сайёҳии ташкили чорабиниҳо (рӯйдоду ҷашнҳо) барои баргузорию мусобиқаҳои байналмилалӣ оид ба намудҳои миллии варзиш ва идҳои миллӣ, фестивалҳои эҷодӣ, мусобиқаҳо, намоишгоҳҳо, инчунин мусобиқаҳои байналмилалӣ варзишӣ;

- ташкили кластерҳои махсуси мавзӯии сайёҳӣ;

- таъмини инноватсионӣ рушди фаъолияти соҳаи сайёҳӣ;

- беҳтар гардонидани фазои сармоягузорӣ дар соҳаи сайёҳӣ;

- ҷалби сармояи хориҷиву дохилӣ ҷиҳати рушди соҳаи сайёҳӣ;

- пешниҳод ва амалисозии имтиёзҳо ва кафолати давлатӣ ҳифзи манфиатҳои сармоягузoron.

§2. Сайёҳӣ дар иқтисоди ҷаҳон. Заминаҳои рушд ва бартариятҳои рақобатии соҳаи сайёҳии Тоҷикистон

36. Соҳаи сайёҳӣ дар ҳалли мушкилоти иқтисодӣ иҷтимоӣ, таъмини шуғл ва баланд бардоштани сатҳи некуаҳволии мардум мавқеи марказӣ дошта, барои рушди иқтисодиёти миллӣ мусоидат мекунад. Таҷриба нишон медиҳад, ки сайёҳӣ дар тӯли даҳсолаҳо новобаста ба бӯҳронҳои иқтисодӣ молиявӣ, таҳаввулоти сиёсӣ ва тағйироти иҷтимоӣ бо суръати устувор рушд намуда истодааст. Масалан, омили ҷаҳонии сайёҳӣ шаҳодат медиҳад, ки:

- шумораи сайёҳон дар ҷаҳон аз 698 миллион нафар дар соли 2000 то ба 1 миллиарду 322 миллион нафар дар соли 2017 афзоиш ёфтааст;
- даромади соҳаи сайёҳӣ аз 478 миллион доллари Иёлоти Муттаҳидаи Амрико (минбаъд ИМА) дар соли 2000 то 2,2 триллион доллари ИМА дар соли 2017 зиёд шудааст;
- ҳиссаи соҳаи сайёҳӣ дар маҷмӯи маҳсулоти ҷаҳонӣ аз 6 фоиз дар соли 2000 то 11 фоиз дар соли 2017 баланд шудааст;
- 7 фоиз содироти ҷаҳонӣ ва 30 фоиз хизматрасониҳои ҷаҳонӣ ба соҳаи сайёҳӣ рост омадааст.

37. Агар дар соли 2011 ба соҳаи сайёҳӣ 800 миллиард доллари ИМА маблағгузорӣ шуда, 4,9 фоизи ҳаҷми умумии сармоягузориҳоро дар ҷаҳон ташкил намуда бошад, мувофиқи пешбинии мутахассисон ин нишондиҳанда дар як сол ба 5,6 фоиз афзоиш ёфта, то соли 2022 ба 1,3 трлн доллари ИМА мерасад.

38. Бояд қайд намуд, ки рушди сайёҳӣ барои ташкили ҷойҳои кори нави мустақим ва ғайримустақим мусоидат менамояд. Шуғли аҳоли дар соҳаи сайёҳии ҷаҳон 277 миллион ҷойи кориро ташкил дода, то соли 2022 ба 350 миллион нафар мерасад ва мавқеи хоси устувор дорад.

39. Соли 2017 дар тамоми ҷаҳон қариб 1,2 миллиард сафарҳои байналмилалӣ сайёҳӣ анҷом дода шуданд ва мувофиқи пешбинии мутахассисон ин нишондиҳанда то соли 2022 ба 1,4 миллиард ва то соли 2030 ба 1,8 миллиард сафарҳои сайёҳӣ мерасад.

40. Дар ин радиф, суръати солонаи рушди иқтисодии мамлакатҳои рушдёфта 2,2 фоиз ва дар мамлакатҳои рушдбанда ду маротиба зиёд, яъне 4,4 фоизро ташкил медиҳад. Ин чунин маъно дорад, ки то соли 2020 миқдори сайёҳон ба мамлакатҳои рӯ ба тараққи нисбат ба мамлакатҳои тараққикарда афзоиш меёбад. Дар баробари ин, бояд қайд намуд, ки сафарҳои хориҷӣ дар соли 2017 тибқи пешбинӣ на 4,4 фоиз балки 7,2 фоиз афзоиш ёфт.

41. Агар ба омили соҳаи сайёҳии кишварҳои алоҳида назар кунем, барои мисол, аз соҳаи сайёҳӣ дар соли 2016 ИМА – 206 миллиард доллари ИМА; Испания – 60 миллиард доллари ИМА; Таиланд – 50 миллиард доллари ИМА; Ҷумҳурии Халқии Хитой – 44 миллиард доллари ИМА; Фаронса – 42 миллиард доллари ИМА даромад гирифтанд.

42. Дар баробари ин, Ҷумҳурии Халқии Хитой – 261 миллиард доллари ИМА; ИМА – 124 миллиард доллари ИМА; Германия – 81 миллиард доллари ИМА; Британияи Кабир – 64 миллиард доллари ИМА ва Фаронса – 40 миллиард доллари ИМА барои рушди сайёҳӣ сарф карданд. Яъне сайёҳони ин кишварҳо маблағҳои мазкурро дар дигар кишварҳо хароҷот намуданд.

43. Тавре қайд гардид, рушди сайёҳӣ ба иқтисодиёти миллӣ даромадҳои назаррас оварда метавонад. Илова ба миқёси воқеии даромад аз соҳаи сайёҳӣ, соҳаи мазкур дорои бартариятҳои дигар низ мебошад, аз ҷумла:

- қисми зиёди даромадҳо бо асъори хориҷӣ ба даст оварда мешаванд, ки барои устувор нигоҳ доштани тавозуни пардохтии давлат муҳим аст;
- аз ҳар як доллари ба соҳаи сайёҳӣ харҷшуда 70 сенти он даромади соф аст. Ин аз таносуби даромадҳои саноати автомобилсозӣ, алоқа, кимиё ва саноати истихроҷи маъданҳои кӯҳӣ болотар аст;

- ҳар як доллари дар соҳаи сайёҳӣ (масалан, дар меҳмонхонаҳо) сарфкардашуда 3 доллари дигарро дар сохторҳои алоқаманди соҳаи сайёҳӣ (масалан, таъминкунандагони хизматрасониҳои меҳмонхонаҳо, ширкатҳои сохтмони меҳмонхонаҳо) ба вучуд меорад;
- ба ҳисоби миёна аз ҳар як доллари сарфшуда дар соҳаи сайёҳӣ 91 сенти он дар иқтисодии ватанӣ мемонад;
- сайёҳӣ аксаран ҳамчун воситаи асосии дастгирии минтақаҳо, махсусан минтақаҳои кӯҳӣ ва дурдасти кишоварзӣ, ки дигар афзалиятҳои иқтисодиро соҳиб нестанд, ба ҳисоб рафта, заминаи асосии баланд бардоштани сатҳи зиндагии мардум дар маҳалҳо ба шумор меравад;
- таъсири бевоситаи соҳаи сайёҳӣ, масалан талабот ба маҳсулоти маҳаллӣ ва ё мутахассисони маҳаллӣ метавонад барои ташаккули заминаи воқеии рушди соҳаҳои дигари саноат мусоидат намояд.

БОБИ 4. МАРҲИЛАҲОИ АМАЛИСОЗИИ СТРАТЕГИЯ

44. Стратегия тавассути се давраи миёнамуҳлат (ҳар 4 сол) амалӣ карда мешавад, ки дар ин марҳилаҳо ба самтҳои афзалиятноки рушди соҳаи сайёҳӣ диққати асосӣ равона карда мешавад.
45. Марҳилаҳои амалишавии стратегия ба марҳилаи рушди суръатнок (2019-2022), марҳилаи ба анҷом расонидани саноатикунории босуръат (2023-2026) ва марҳилаи ташаккули иқтидорҳо барои рушд дар асоси дониш ва навоариҳо (2027-2030)-и Стратегияи миллии рушди Тоҷикистон, ки ба ҷалби сармоягузориҳо асос меёбад, дар назар дошта шудааст.
46. Дар ин марҳилаҳо, чуноне, дар Стратегияи миллии рушд, қайд шудааст, гузариш аз диверсификасияи рушди иқтисодӣ аз ҳисоби интенсификасияи истеҳсолоти кишоварзӣ, болоравӣ аз рӯи занҷири арзиши иловашуда дар саноат, навқунии соҳаи иҷтимоӣ, рушди босуръати бахши молиявӣ, сайёҳӣ ва соҳаҳои хизматрасониҳои соҳибкорӣ дар мадди аввал меистанд. Дар рушди иқтисодӣ – саҳми сармояи инсонӣ ниҳодҳои самарабахш ва технологияҳои пешқадам зиёд мешавад.

БОБИ 5. САМТҲОИ СТРАТЕГИИ РУШДИ САЙЁҲӢ ДАР ТОҶИКИСТОН

§1. Аҳамияти самтҳои стратегӣ

47. Бо дар назар доштани манфиати зиёди соҳаи сайёҳӣ, дар қатори дигар кишварҳо, Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон низ кӯшиш менамояд, ки ба рушди ин соҳа мусоидат намояд. Дастовардҳои муосири технологӣ, аз ҷумла рушди технологияҳои иттилоотӣ коммуникатсионӣ дастрасии мавзӯҳои боз ҳам зиёди сайёҳиро осон ва васеъ намудаанд.
48. Бо афзоиши шумора ва хароҷоти сайёҳони байналмилалӣ, имкониятҳо барои сайру саёҳат боз ҳам васеъ гардида истодаанд. Ин шароит соҳаи сайёҳиро дар байни дигар соҳаҳои иқтисодӣ аз ҷамаи соҳаи рақобатпазир мегардонад.
49. Дар сурате, ки Тоҷикистон бештар бартарияти табииро соҳиб мебошад, муваффақияти рушди сайёҳӣ дар қатори тадбирҳо ҷиҳати осон гардонидани дастрасӣ ба бештари мамлакатҳои ҷаҳон ва бунёди пойгоҳи ҳукукии соҳаи сайёҳӣ, омилҳои дигареро низ талаб менамояд. Барои ноил шудан ба муваффақият идоракунии мукамал, мунтазам ҷорӣ намудани навоариҳо, ягонагии мақсадҳои бахшҳои хусусиву давлатӣ ва хоҳиши мубориза бурдан дар шароити рақобати шадид зарур мебошанд.
50. Идоракунии самараноки омилҳои мусоид вазифаи муҳим буда, маънои онро дорад, ки манфиатҳои имконпазирро метавон дар ояндаи дарозмуддат афзоиш дод.

§2. Саёҳати муштариён

51. Бо дар назар доштани сатҳи рақобат дар соҳаи сайёҳӣ ва интихоби васеъ барои сайёҳони имконпазир имрӯз аз нуктаи назари мизочи эҳтимолӣ амал кардан муҳим аст. Аз ҳама роҳи осон ва устувори ноил гардидан ба муваффақият ҳар чӣ бехтар қонё намудани талаботи сайёҳон нисбат ба дигар мамлакатҳо, аз ҷумла кишварҳои минтақа мебошад.

52. Мусофирон ва сайёҳон новобаста аз мақсадашон метавонанд дар бораи сафар андеша кунанд. Вақте шахрванд фикри ба саёҳат баромаданро барои истироҳат ва ё барои анҷоми кор амалӣ менамояд, дар ин ҳолат саёҳат бояд ҳамаи намудҳои ташрифоти кӯтоҳмуддатро фаро гирад. Сайёҳон ва мусофирон, дар навбати аввал, дар бораи ҳавопаймо ва утоқи хоб дар меҳмонхонаҳо ё ҳатто дар бораи табиати ҷолиб ва биноҳои нодир андеша намеkunанд. Онҳо дар бораи таассуроти умумӣ дар маҷмӯъ андеша мекунанд. Онҳо саёҳати худро ҳамчун як чизи том ва ҳамчун таҷрибаи манфиатбахш ва дилпазир тасаввур менамоянд. Одатан хариди билети ҳавопаймо ва фармоиши уток дар меҳмонхона мақсади асосӣ ба ҳисоб намеравад. Инҳо танҳо ҷузъиёти сайёҳӣ ба шумор мераванд, ки бо сабаби саёҳат дар маҷмӯъ, масалан, қаноатманд шудан аз истироҳат оғоз мешаванд. Дар ин раванд, гузаштан аз марҳилаҳои гуногун, ба монанди азназаргузаронии давлатҳо барои сайёҳӣ, фармоиши саёҳат, баромадан ба сафар, будубош, бозгашт ба манзил, паҳн намудани маълумот оид ба таассурот аз сафар ва нигоҳ доштани тамос зарур аст.

53. Ширкатҳои сайёҳӣ бояд иттилоотро оид ба тамос бо муштариёни худ, яъне сайёҳон ҷамъ оварда, бо онҳо тавассути суроғи электронӣ ва ё шабакаҳои иҷтимоӣ мунтазам дар тамос бошанд, то таҷрибаи воқеӣ ва "зинда"-ро барои сайёҳон дар тафаккури онҳо нигоҳ дошта, барои ҳавасманд гардондан ба ташрифи навбатӣ ё ҷалби сайёҳони дигар истифода намоянд. Зеро сафари дуҷумбораи сайёҳон ба як кишвар доимо нишонаи бехтарини рушди сайёҳӣ дар кишвар аст.

§3. Маркетинг

54. Маркетинг ҷанбаи асосии стратегия ба ҳисоб рафта, аз қисмҳои тадқиқоти бозор, тарғибот, ба роҳ мондани фуруш ва нигоҳ доштани тамос бо муштариён иборат аст. Пеш аз оғози дилхоҳ фаъолияти маркетингӣ бояд муайян кард, ки он ба кӣ равона карда шуда, мақсади асосӣ аз чӣ иборат аст. Маркетинг аз тадқиқоти бозор оғоз мешавад.

55. Тадқиқоти бозор метавонад мураккаб ва серхарҷ бошад ва ё метавонад супориши нисбатан оддӣ бошад. Чи қадаре, ки воситаҳо бештар ҷалб шаванд, ҳамон қадар сифат баланд мешавад, аммо новобаста аз ин, раванди тадқиқот дар маҷмӯъ якхела мебошад. Раванди тадқиқоти бозор марҳилаҳои зеринро дар бар мегирад:

- муайян намудани бозорҳои имконпазир;
- баҳогузориҳои микёс ва иқтидор;
- муайян намудани ҳавасмандии муштариён;
- мутобиқгардонӣ ба маҳсулоти худӣ.

56. Барои бахши сайёҳӣ, чун қоида, тадқиқоти васеи бозор аз сайёҳони ташрифоварда ба мамлакат оғоз гардида, дар оянда ба фаъолият дар бозорҳои асосии фуруш идома меёбад.

57. Ягон бозорро рад кардан лозим нест ва ташаккули вазъиятро боэҳтиётна зери мушоҳида қарор бояд дод. Аммо дар оғози кор барои соҳаи сайёҳии Тоҷикистон муҳим аст, ки диққати асосӣ ба ҷалби харчӣ бештари сайёҳон дар қатори кишварҳои Иттиҳоди Давлатҳои Мустақил, аз Аврупои Ғарбӣ равона карда шавад. Махсусан ба бозорҳои бозорҳои бозорҳои равона карда шаванд, ки ба Тоҷикистон дастрасии осон дошта, даромади нисбатан баланд доранд, ба монанди Германия, мамлакатҳои Созишномаи Бенилюкс, аз ҷумла Франция, Швейтсария ва Британияи Кабир.

58. Қадами аввал – гузаронидани пурсиши муштариён дар бозори хизматрасониҳои сайёҳӣ барои гирифтани иттилоот оид ба ақидаҳо, нуқтаи назар ва маълумоти гурӯҳҳои гуногуни иҷтимоӣ нисбати Тоҷикистон ҳамчун мавзеи истироҳат ва мамлакати сайёҳӣ ба шумор меравад. Ин метавонад ба ташаққули фаъолияти ибтидоии тарғиботи мусоидат намояд. Ҳавасмандгардонии пешбурд ва фурӯши маҳсулоти сайёҳӣ дар ин самти аз ҳама дастрас ва осон бояд зери назорати қатъӣ қарор дода шавад. Ин ба тадқиқоти "зинда"-и бозор мусоидат менамояд.

59. Яқин аст, ки натиҷаи дуруст зуд ба даст оварда намешавад. Захираҳои мавҷуда ва сатҳи ҳозираи хатсайрҳо танҳо чунин натиҷаи тадқиқоти бозорро, ба монанди тарғиботи ибтидоӣ, ки ба баҳогузориҳои иттилоотӣ ва таассуроти муштариён асос ёфтааст, ба мо муяссар мегардонад. Баъд аз он, тадқиқоти нисбатан васеъ ва мураккаби бозор дар асоси таҷрибаи аввала бояд ҳамчун фаъолияти мунтазам ба нақша гирифта шавад.

60. Чорабиниҳои таъсирбахш: гузаронидани пурсиши назари сайёҳон аз мамлакатҳои Аврупои Ғарбӣ, ки бозорҳои мақсаднок барои Тоҷикистон бо дастрасии осон ба мамлакат ба ҳисоб мераванд (дар марҳилаи кунунӣ, минтақаҳои фароғири фурудгоҳҳои Франкфурт ва Дубай).

§4. Тарғибот

61. Дар марҳилаи "Азназаргузаронӣ"-и саёҳати муштариён, вазифаи асосӣ аз мунтазам ҷалб намудани диққати сайёҳи эҳтимолӣ тавассути воситаҳои ахбори омма ва сомонаҳо, шабакаҳои иҷтимоӣ иборат мебошад. Ширкатҳои сайёҳӣ барои тарғибот телевизион, синамо, радио, матбуот, сомона ва шабакаҳои интернетӣ, лавҳаҳои тарғиботӣ, муносибатҳои ҷамъиятӣ (PR), рӯйдодҳо ва дигар воситаҳои алоқаро истифода мекунанд.

62. Вобаста ба ғояи тарғибот бояд дар ду самт қарор қабул карда шавад: брендинг ва сабади (портфели) маҳсулот. Бренд (симо) дар асоси сабади маҳсулоти ҷумҳурӣ, дар шакли кӯтоҳ ва ҷалбкунанда таҳия карда мешавад. Бренди ҷумҳурӣ бояд аз бренди дигар давлатҳо фарқ намуда, афзалиятҳои миллии сайёҳиро дар бар гирад.

63. Тоҷикистон соҳиби нағвонӣ ва арзишҳои аслии бештар буда, шабакаи Интернет имкониятҳои васеи баробарро барои ҳама ҳатто бо захираҳои маҳдуд фароҳам меорад. Истифода намудани таҷрибаи пешқадами тахассусии маркетингӣ ҳангоми таҳияи бренд ниҳоят муҳим мебошад.

64. Бренди хуби милли маълумотро дар шакли кӯтоҳ ва ҷолиби диққат фаро мегирад.

65. Чорабиниҳои таъсирбахш: баргузориҳои чорабиниҳо ҷиҳати муайян намудани бренди сайёҳии Тоҷикистон бо мақсади ҷалби назари мусбати сайёҳони кунунӣ ва имконпазир.

66. Дар ибтидо бренди сайёҳии Тоҷикистонро тавассути амалигардонии чорабиниҳо атрофи таҳияи бренд бо ҷалби аҳолии маҳаллӣ ва хориҷӣ муайян намудан мумкин аст. Ба бренд метавон бо мурури ворид шудани маълумоти нави иловагӣ аз сайёҳони воқеӣ ва эҳтимолӣ тағйирот дохил намуд, ки ин ба андешаронии дуруст оид ба муаррифӣ намудани мамлакат мусоидат менамояд. Унсурҳои таркибии бренд, хусусият ва услуби тарғиби онро муайян менамоянд.

67. Ба бренд чунин симо ва сабк додан зарур аст, ки дар қалби сайёҳони эҳтимолӣ ҷой гирад. Барои ин кумаки касбии мутахассисони маркетинг лозим мебошад.

68. Сабади маҳсулоти сайёҳӣ дар зери бренд ҷой мегирад. Дар ҳолате, ки бренд аз рӯи моҳияти худ даъвати эҳсосотиро ифода менамояд, сабади маҳсулоти сайёҳӣ фаъолияти амалӣ ба ҳисоб меравад. Ин ифодаи мухтасари он аст, ки ҷӣ хел сайёҳони эҳтимолӣ метавонанд дар мамлакат фароғат намоянд, бо ҷӣ кор машғул шуда, ҷиро дида метавонанд. Дарвоқеъ, барои соҳаи сайёҳии Тоҷикистон зарур аст, ки ба истифодаи самараноки захираҳои мавҷуда таваҷҷуҳи асосӣ дода шавад.

69. Дар маҷмӯъ, таркиби сабади маҳсулоти сайёҳии Тоҷикистон мазмуни тарғиботро муайян менамояд.

70. Чорабиниҳои таъсирбахш: интернет ҳамчун воситаи асосӣ истифода гардида, бо муносибатҳои ҷамъиятӣ (PR) пурра карда шавад, хусусан, бо ташкили боздидҳои шиносӣ ба воситаҳои ахбори оммаи хориҷӣ (инфотур).

71. Асоси ин кӯшишҳои тарғиботиро бояд сомонӣ фарогири миллии сайёҳӣ ташкил намояд. Имрӯзҳо бахшҳои давлатӣ ва хусусӣ дар ҳалли масъалаи мазкур бо ҳамдигар ҳамкории зиҷ намуда истодаанд. Сомонӣ миллии сайёҳӣ дар маркази тавачҷуҳи мақомоти миллии сайёҳӣ қарор дорад. Сомона имкониятро барои ҳамаи ширкатҳои сайёҳии мамлакат, ки ба талаботи камтарини зарурии стандартҳои сифат ҷавобгӯ мебошанд, кафолат медиҳад.

72. Портали миллии сайёҳӣ инчунин пайвандҳоро (линк) бо ширкатҳои сайёҳии хориҷӣ, ширкатҳои ҳавопаймоӣ, меҳмонхонаҳо, ширкатҳои дигари дар Тоҷикистон ба ҷаъолияти сайёҳӣ машғулбуда ва доираи васеи шабакаҳои иҷтимоӣ таъмин менамояд. Дар саҳифаи асосии портали миллии сайёҳии Тоҷикистон (www.traveltajikistan.tj) оварда шудааст.

73. Муносибатҳои ҷамъиятӣ (PR) воситаи муҳими тарғибот ба ҳисоб меравад. Аз рӯи моҳияти худ ин усули роӣгон паҳн намудани маълумот дар воситаҳои ахбори омма, хусусан, аз тарафи рӯзноманигорони сайёҳ дар маҷаллаҳо, телевизион ва интернет мебошад. Имрӯз ҳамчунин фикру ақидаҳои одамони машхур ва сарварон дар шабакаҳои иҷтимоӣ аҳамияти калон пайдо намудаанд. Одатан ин усули тамоман роӣгон нест, зеро барои ҷалби диққати шахсиятҳои машхур бояд корҳои муайян анҷом дода шаванд, аммо ин, чун қоида, роҳи хеле арзон ва нисбатан бозътимод назар ба пардохти таблиғот мебошад.

74. Дар баробари ин хавф низ зиёд аст, чунки идоракунии ҷараёни иттилоот имконнопазир аст. Инчунин пеш аз гирифтани фикру ақидаи шахсиятҳои машхур дар бораи Тоҷикистон, масалан тавассути амалигардонии "боздиди шиносӣ"-и пардохтшаванда, ҳамаи унсурҳои дигари таркибии чорабиниҳои таблиғотӣ, дастрасӣ, таҳияи маҳсулот ва сифати он бояд дар ҳолати хеле хуб қарор дошта бошанд.

75. Муносибатҳои ҷамъиятиро (PR) дар сатҳи миллии тавассути мақоми ваколатдори давлатӣ дар соҳаи сайёҳӣ бо ҷалби мутахассисони бахши хусусӣ баррасӣ ва таҳия намудан мувофиқи мақсад аст.

76. Чорабиниҳои таъсирбахш: кӯшишҳои ибтидоии маркетингӣ, аз ҷумла тарғиботи онлайн ва муносибатҳои ҷамъиятӣ (PR) атрофи намунаи хурди маҳсулоти сайёҳӣ бояд ба як ва ё ду бозори мамлакатҳои Аврупои Ғарбӣ ва мамолики Араб бо дастрасии осон ба Тоҷикистон равона карда шаванд.

77. Яке аз роҳҳои самараноки ҷалби сайёҳони хориҷӣ ба ҷумхурий ин иштироки ширкатҳои сайёҳӣ дар намоишгоҳҳои сайёҳӣ дар хориҷи кишвар ба шумор меравад. Вале на ҳамаи ширкатҳои ватанӣ имконияти иштирок дар чунин намоишгоҳҳоро доранд. Зеро арзиши иштирок дар аксари намоишгоҳҳои бонуфуз гаронанд.

78. Чорабиниҳои таъсирбахш: мусоидати мақомоти ваколатдори давлатӣ дар соҳаи сайёҳӣ, сафоратхонаҳои Тоҷикистон дар кишварҳои хориҷӣ ҷиҳати иштироки боз ҳам бештари ширкатҳои сайёҳии ватанӣ дар намоишгоҳҳои сайёҳӣ ва васеъ намудани ҳамкориҳои ширкатҳои сайёҳии ҷумхурий бо ширкатҳои сайёҳии давлатҳои аз ҷиҳати сайёҳӣ пешрафта.

§5. Ба роҳ мондани фуруш

79. Баъди ҷалб намудани тавачҷуҳи сайёҳи эҳтимолий дар марҳилаи "Азназаргузаронӣ"-и саёҳат, муҳим аст, ки муштарӣ барои гузаштан ба марҳилаи "Фармоиш"-и саёҳат ҳавасманд карда шавад. Чунки таассуроти хуби аввалаи муштарӣ оид

ба саёҳат ба кишвар метавонад бо сабаби фишори интиҳобҳои бисёр ба осонӣ аз даст равад.

80. Боз ҳам сомонаи миллии асоси ин фаъолият мебошад. Дар сомона бояд пайвандҳо (линкҳо) бо ширкатҳои хориҷӣ ва ватанӣ, ки метавонанд базудӣ ва хеле самаранок ҳавасмандиро ба фурӯш мубаддал гардонанд, ташкил карда мешаванд. Ширкатҳои сайёҳӣ низ дар навбати худ бояд сомонаҳои интернетии муосир дошта бошанд, то ки дастрасӣ ва имконияти фармоиш доданро нишон дода тавонанд. Барои ин бояд ба бахши хусусӣ кумак карда шавад, ки таҷҳизоти зарурии иттилоотӣ-технологӣ (ИТ) ва иқтисодии кадриву техникӣ барои тарғибот ва фурӯши онлайнро дошта бошад.

81. Чорабиниҳои таъсирбахш: барномаи таъмин ва дастгирии ширкатҳои сайёҳӣ барои ба даст овардани таҷҳизоти зарурии технологияҳои иттилоотӣ ва маҳорати фаъолият тибқи тартиб намудан тариқи онлайн бояд таҳия ва амалӣ карда шавад.

§6. Нигоҳ доштани тамос бо муштариён

82. Ба монанди дилхоҳ фаъолияти соҳибкорӣ ҷалби муштариён ё худ сайёҳон яке аз вазифаҳои муҳим боқӣ монда, қисмати аз ҳама мураккаб мебошад.

83. Нигоҳ доштани робита бо муштариён, барои он ки онҳо тавонанд дубора саёҳат фармоиш диҳанд ва ё ба дӯстону ҳамкорони худ тавсия диҳанд, нисбатан осон аст, агарчи ин аксар вақт сарфи назар карда мешавад. Ташкилотҳо ва ширкатҳои сайёҳӣ маҳорати нигоҳдории тамосро бо муштариён, хусусан тавассути суроғаи электронӣ ва шабакаҳои иҷтимоӣ бояд инкишоф диҳанд.

§7. Дастрасӣ

84. Дастрасӣ ҷанбаи дигари стратегия ба ҳисоб рафта, аз бахшҳои нақлиёт, сарҳадот, омӯзиши ҳадамоти хизматрасонии муштариён, равондид, иҷозатномадиҳӣ, иҷозатҳо ва бақайдгирии сайёҳон дар дохили мамлакат иборат аст.

85. Дар ин росто, барои сафар ба Тоҷикистон таъмин намудани дастрасии осон ва камхарҷ ҳаётан муҳим мебошад, зеро дар мавриди баръакс сайёҳ имкон дорад, ки мамлакати дигарро барои саёҳат интиҳоб намояд.

§8. Нақлиёт, сарҳадот ва омӯзиши ҳадамоти хизматрасонии муштариён

86. Қайд кардан зарур аст, ки сатҳи сифати хизматрасониҳо дар фурудгоҳҳои байналмилалӣ ҷумҳурӣ ва дигар гузаргоҳҳои сарҳадии заминӣ яке аз омилҳои муҳими рушди сайёҳӣ маҳсуб меёбанд. Фурудгоҳҳо ва дигар гузаргоҳҳои сарҳадии заминӣ барои меҳмонон таассуроти аввалин ва охириро нисбати Тоҷикистон боқӣ мегузоранд ва мусоидат намудан барои бардоштани таассуроти мусбат аз ин сафарҳо ниҳоят муҳим аст. Ҳангоми вуруди сайёҳон хизматрасонӣ бояд тавре ба роҳ монда шавад, ки сайёҳони хориҷӣ меҳмоннавозӣ ва хушмуомилагиро нисбати худ ба хубӣ ҳис намоянд. Аз таассуроти мусбати гирифтааш сайёҳ онро ба дигарон низ нақл мекунад ва он гоҳ шумораи сайёҳони имконпазир ба кишвари мо зиёд мегардад.

87. Ҳангоми гусели меҳмонон (судур) ширкатҳои хизматрасонӣ бояд боэътимод бошанд, ки меҳмонон бо таассуроти хуб ба кишвари худ бармегарданд ва кӯшиш кунанд то ин таассуротро боз ҳам қавитар намоянд. Чунки гузориши онҳо ба дӯстони худ оид ба таассуроташон нисбати Тоҷикистон яке аз роҳҳои беҳтарини таълиғот оид ба Тоҷикистон ва ҷалби бештари сайёҳон мебошад.

88. Бинобар ин зарур аст, ки сифати хизматрасонӣ дар ин ҷойҳо дар сатҳи баланд қарор дошта бошад. Яке аз дарвозаҳои бузурги ворид шудан ба Тоҷикистон ин фурудгоҳи байналмилалӣ шаҳри Душанбе ба шумор рафта, тамоми саъю кӯшиш ба он

равона шудааст, ки рӯз то рӯз сифати хизматрасонӣ дар ин ҷо боз ҳам беҳтар карда шавад. Ин кӯшишҳо, албатта, бенатиҷа намондаанд, ки ба ин вазъи кунунии хизматрасониҳо дар фурудгоҳ шаҳодат медиҳад. Бо вучуди ин, бояд сатҳи хизматрасонӣ дар фурудгоҳҳо ва дигар гузаргоҳҳои сарҳадӣ боз ҳам баланд бардошта шавад.

89. Ҳангоми ворид шудани сайёҳон ба ҷумҳурӣ тариқи фурудгоҳҳо ва дигар гузаргоҳҳои сарҳадӣ онҳо аз назорати якҷанд мақомоти давлатӣ, аз ҷумла қўшунҳои сарҳадии Кумитаи давлатии амнияти миллий ва Хадамоти гумруки назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон мегузаранд. Агарчанде вазъи фаъолияти ин сохторҳо нисбат ба солҳои пешин беҳтар шуда бошад ҳам, он аз баъзе норасогиҳои касбӣ ҳолӣ нест. Ба ин норасогиҳо дохил мешаванд: надонистани забонҳои хориҷӣ (махсусан забони англисӣ) аз тарафи кормандони ниҳодҳои номбаршуда, дар баъзе ҳолатҳо муддатҳои тўлонӣ интизор намудани сайёҳон барои хуруҷ аз фурудгоҳ, дастрас намудани бағоч ва ғайра.

90. Бинобар ин, тибқи стратегия бояд меҳмоннавозии тоҷиконае, ки дар хонаводаҳо нисбати меҳмонон анҷом дода мешаванд, дар фурудгоҳҳо ва дигар гузаргоҳҳои сарҳадии заминӣ ба сайёҳон ва дигар мусофирон низ пешниҳод карда шавад, ки он дар натиҷа як дастоварди муҳими соҳаи сайёҳӣ мешавад ва барои ҷалби бештари сайёҳон ва ташрифи тақрири онҳо мусоидат менамояд.

91. Чорабиниҳои таъсирбахш:

- ташкили курсҳои доимӣ барои кормандони фурудгоҳҳо ва дигар гузаргоҳҳои сарҳадии заминӣ фаъолияткунанда;

- ҷорӣ намудани низоми муосири идоракунии дар ҳамаи гузаргоҳҳои сарҳадӣ.

92. Аввалин таассурот бисёр муҳим аст. Бояд расмиёти вуруд ва судур дар фурудгоҳҳо ва дигар гузаргоҳҳои сарҳадӣ бо муомилаи хуб ва дӯстона бо сайёҳон анҷом дода шаванд. Аксарияти одамон бо эҳсоси мусбат кишварро интихоб намуда, ба он ворид мешаванд ва пас аз анҷоми саёҳат бозмегарданд. Ва агар ҳангоми судур аз мамлакат ба сайёҳон муомилаи дурушт карда шавад, таассуроти бади охирин метавонад дар хотираи онҳо нақш баста, ба рафӣқону хешовандон паҳн карда шавад.

93. Тавассути зиёд намудани хатсайрҳои ҳавоӣ ба сайёҳон аз манотиқи гуногуни олам интихоби васеъ барои сафар намудан ба Тоҷикистон пайдо мешавад. Таҳлил ва амалияи ҷаҳонӣ нишон медиҳад, ки ҷорӣ намудани сиёсати "Осмони кушод" ба иқтисодиёти мамлакат манфиатҳои зиёд меорад.

94. Чорабиниҳои таъсирбахш:

- мунтазам гузаронидани пурсиш оид ба равандҳои вуруд ва судур дар фурудгоҳи байналмилалӣ Душанбе, дигар фурудгоҳҳои байналмилалӣ ва гузаргоҳҳои сарҳадӣ. Бо дар назар доштани натиҷаҳои чунин пурсиш беҳтар намудани раванд ё расмиёти вуруд ва судур;

- бо дар назар доштани мавқеи ҷуғрофии Тоҷикистон, ки дар маркази Осиё ҷойгир аст, табдил додани ҷумҳурӣ ба кишвари транзитӣ барои сайёҳони кишварҳои Аврупо, Осиёи Ҷанубу Шарқӣ ва минтақаҳои Уқёнуси Ором ва дар ин замина ҷорӣ намудани сиёсати "Осмони кушод" дар Тоҷикистон;

- гузаронидани таҳқиқоти мунтазами дастрасии ширкатҳои ҳавопаймӣ ба Тоҷикистон бо мақсади афзоиши миқдори ҳарчи бештари ширкатҳои ҳавопаймӣ, самтҳои хатсайрҳо барои пайваست намудани Тоҷикистон бо мамлакатҳои Аврупои Ғарбӣ ва минтақаи Уқёнуси Ором, дастгирӣ намудани фаъолияти ширкатҳои ҳавопаймоие, ки тибқи стандартҳои байналмилалӣ фаъолият мекунанд;

- таъмини рақобат байни ширкатҳои ҳавопаймӣ дар мамлакат.

95. Бояд қайд намуд, ки бахши нақлиёт, аз ҷумла нақлиёти ҳавоӣ қисми умдаи хароҷоти сайёҳиро ташкил намуда, номукамал будани хизматрасонӣ дар хатсайрҳои ҳавоии мавҷуда ва гарон будани арзиши билетҳои ҳавопаймоии ширкатҳои ватанӣ ва баъзе ширкатҳои хориҷӣ барои рушди сайёҳӣ таъсири манфӣ мерасонад. Ин ҳолат боиси коҳиш ёфтани шумораи сайёҳони эҳтимолӣ шуда метавонад.

96. Чорабиниҳои таъсирбахш: гузаронидани асосноккунии техникию иқтисодии арзиши билетҳои ҳавопаймоӣ дар ширкатҳои ватанӣ ва хориҷии дар Тоҷикистон фаъолияткунанда.

97. Мақоми байналмилалӣ надоштани гузаргоҳи сарҳади давлатӣ байни Тоҷикистон ва Қирғизистон дар қисмати Лахш-Қарамиқ ва гузаргоҳи сарҳади давлатии "Қулма" миёни Тоҷикистон ва Қирғизистон ба гардиши сайёҳони минтақа таъсири манфӣ расонида истодааст. Гузаргоҳҳои мазкур мақоми байнидавлатӣ дошта, ба шумораи зиёди сайёҳони ҳавасманд имкон намедихад, ки ба Тоҷикистон ворид шаванд ё аз Тоҷикистон ба Қирғизистону Хитой убур намоянд.

98. Ворид намудани тағйироту иловаҳои дахлдор ба Созишномаи байнидавлатӣ ва гузаргоҳи байналмилалӣ эълон намудани гузаргоҳҳои "Қарамиқ" ва "Қулма" барои зиёд кардани гардиши сайёҳон тавассути ин хатсайри муҳими Шохроҳи Абрешим мусоидат хоҳад кард.

99. Чорабиниҳои таъсирбахш: ба гузаргоҳҳои "Қарамиқ" ва "Қулма" додани мақоми байналмилалӣ.

§9. Раводид

100. Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон вобаста ба воридшавӣ ва будубоши сайёҳони хориҷӣ ислоҳоти муҳим гузаронида шудааст ва ин раванд идома дорад.

101. Низоми электронии дастрас намудани раводид қорӣ гардида, аз 1 июни соли 2016 портали нав оид ба судури раводиди электронии "E-Visa" ба кор даромад.

102. Низоми раводиди электронии "E-Visa" ба шаҳрвандони хориҷӣ, аз ҷумла сайёҳон иҷозат медиҳад, ки аризаи электрониро пур карда, бе ҳозиршавӣ дар муассисаҳои консулии Тоҷикистон дар хориҷа раводиди электрониро ба даст оранд.

103. Муҳлати эътибори раводиди электронӣ 90 рӯз буда, дорандаи он метавонад пас аз ворид шудан 45 рӯз дар ҳудуди ҷумҳурӣ будубош намояд ва дар давоми муҳлати муқаррарнамудаи раводид аз қайд дар мақомоти қорҳои дохилӣ ва дар меҳмонхонаҳое, ки иҷозат барои бақайдгирии шаҳрвандони хориҷиро доранд, озод мебошад.

104. Дар баробари ин, бо зиёда аз 112 давлати дунё низоми соддаи раводид қорӣ гардида, шумораи давлатҳо боз ҳам афзоиш меёбад. Инчунин бо 12 давлат низоми бераводид амал мекунад.

105. Хоҳишмандон раводиди ҳудро тавассути почтаи электронӣ ва бо пардохт тариқи онлайн аз қорти қредитӣ тавассути шабақаҳои электронии эътирофшудаи байналмилалӣ ба даст меоранд.

106. Ин омилҳо барои сайёҳони хориҷӣ қолиби диққат буда, қиҳати интиҳоб намудани Тоҷикистон барои сайру саёҳат мусоидат мекунад. Низоми соддаи раводид ё раводиди электронӣ, ташриф наовардан ба муассисаҳои консулӣ, будубоши беқайд дар мақомоти дохилӣ имкон фароҳам меорад, ки сайёҳ диққати ҳудро танҳо ба саёҳат сафарбар намояд.

107. Бояд тазақкур дод, ки низоми мазкур дар минтақа авваллин шуда, аз қониби Ҷумҳурии Тоҷикистон роҳандозӣ карда шудааст. Тибқи арзёбиҳои байналмилалӣ низоми электронии раводиди Тоҷикистон ба панҷгонаи беҳтарин дар арсаи байналмилалӣ ворид шудааст.

108. Дар баробари ин, қорӣ намудани раводиди электронии дуқарата ва бисёрқарата барои сайёҳон муҳим арзёбӣ мегардад. Чунки сайёҳон дар як сафар меҳоҳанд аз чанд мамолик дидан намоянд. Масалан агар сайёҳ ба Тоҷикистон сафар намуда, сипас ба кишвари ҳамсоя сафар намояд, барои баргаштан ба Тоҷикистон ба ӯ зарур аст, боз раводид дастрас намояд, ки барои бознагаштани сайёҳон ва аз кишварҳои ҳамсоя ба давлати ҳуд сафар намудани онҳо оварда мерасонад.

109. Чорабиниҳои таъсирбахш: мавриди омӯзиш ва ҳаллу ҷасл қарор додани ҷоринамоии раводиди электронии дукарата ва бисёркарата ва раводиди гурӯҳӣ барои сайёҳон.

§10. Иҷозатномадихӣ

110. Дар соҳаи сайёҳӣ: раванди додани иҷозатнома барои фаъолият дар соҳаи сайёҳӣ аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ дар соҳаи сайёҳӣ амалӣ карда мешавад.

111. Ин низом барои соҳибкороне, ки дар соҳаи сайёҳӣ фаъолият карданианд, мусоид буда, дар баробари ин, тибқи стратегия тартиби дастрас намудани иҷозатнома тавассути низоми электронӣ мавриди омӯзиш қарор дода мешавад.

112. Ин омил барои боз ҳам афзоиш ёфтани шумораи ширкатҳои сайёҳӣ ва рақобатпазир шудани соҳа мусоидат мекунад.

113. Тоҷикистон мавқеи хуби ҷуғрофиро дар қалби Осиё Марказӣ соҳиб мебошад, ки ба ҷалби сайёҳон на фақат ба ҳуди мамлакат, балки ба саёҳати якбора ба якҷанд мамлақати дигари минтақаҳои Осиёи Марказиву Ҷанубӣ ва Уқёнуси Ором мусоидат менамояд. Роҳи абрешим ва Шоҳроҳи Помир дар сарҳадҳои давлатӣ оғоз ва анҷом намеёбанд. Инчунин бозорҳои мамлақатҳои ҳамсояи собиқ Иттиҳоди Шӯравӣ ва иқтисодиёти дорои суръати баланди рушди Хитой бо дастрасии осони заминӣ мавҷуд мебошанд.

114. Чорабиниҳои таъсирбахш: соҳаи сайёҳӣ ва кумакунандагони он, махсусан намояндагҳои дипломатӣ бояд дар мамлакат ва берун аз он масъалаҳои доштани сарҳадҳои кушод ва осонгузар, инчунин низоми бераводид ва ё низоми соддаи раводидро бо кишварҳои олам, бахусус мамлақатҳои ҳамсоя бо дар назар доштани амнияти миллӣ ташвику тарғиб намоянд.

115. Инчунин масъалаи ба таври электронӣ ба роҳ мондани пешниҳоди иҷозатнома барои фаъолият дар соҳаи сайёҳӣ мавриди омӯзиш қарор дода мешавад.

§11. Таҳияи маҳсулот

116. Дар марҳилаи кунунӣ, пешниҳоди бастаҳои хизматрасонии сайёҳон аз ҷониби ширкатҳои ватанӣ ва тарғибу ташвиқи он дар сатҳи зарурӣ ба роҳ монда нашудааст. Бинобар сабаби нокифоя будани неруи кадриву имкониятҳои техникӣ, ширкатҳои сайёҳие, ки ба қабули сайёҳон машғуланд, бастаҳои ҷолибноки сайругаштҳои сайёҳӣ, боздид аз мавзёҳои таърихиву фарҳангӣ, табиати зебо ва ғайраро ба таври кофӣ пешниҳод карда наметавонанд. Аксарияти ширкатҳои сайёҳӣ ба сайёҳии содиротӣ машғул буда, қорҳои барасмиятдарории ҳуҷҷатҳои сайёҳонро анҷом медиҳанду ҳалос.

117. Чорабиниҳои таъсирбахш: мусоидат намудан ба ширкатҳои сайёҳӣ ҷиҳати таҳия ва пешниҳоди бастаҳои хизматрасонии (маҳсулоти) сайёҳӣ ба сайёҳон.

§12. Сабади маҳсулот

118. Рӯйхати васеи маҳсулоти сайёҳиро тартиб додан мумкин аст, аммо барои мусоидат ба пешбурди интиҳоби истеъмоли дар қадами аввал муайян намудани якҷанд категорияҳои нисбатан соддаи маҳсулоти сайёҳӣ беҳтар аст. Дар навбати аввал, ин категорияҳо бояд он маҳсулоти сайёҳиро, ки дар мамлакат бештар рушд ёфтааст ва маблағгузориҳои нав ва зиёдро талаб намеkunанд, фаро гиранд. Ҳар як категория хусусиятҳои ба худ хос ва инкишоф дорад. Ҷолибнокии ин маҳсулоти сайёҳӣ метавонад тавассути мукамалгардонии он ва пешниҳоди он ба миқдори зиёди муштарӣ баланд бардошта шавад.

119. Чорабиниҳои таъсирбахш: сабади маҳсулоти сайёҳии Тоҷикистон бояд чунин ташаккул дода шавад:

- сайёҳии экологӣ;
- сайёҳии табобатӣ солимгардонӣ;
- сайёҳии таърихӣ фарҳангӣ;
- куҳнавардӣ ва шикор;
- иштирок дар вохӯриҳо, маросим, кофронсҳо ва рӯйдодҳо.

120. Меҳмонхонаҳо, тарабхонаҳо ва дигар иншооти дар хатсайрҳо воқеъбуда низ аҳамияти калон доранд. Сайёҳон мехоҳанд тамоми мамлакатро сайр намоянд, ки ин барои паҳн намудани манфиат аз сайёҳӣ ба соҳаи кишоварзӣ, саноат ва хизматрасонӣ мусоидат намуда, дар баробари ин, муҳайё сохтани иншооту шароити мусоиди сайёҳиро дар маҳалҳо талаб менамояд.

121. Чорабиниҳои таъсирбахш: ҷалби соҳибкорони ватанию хориҷӣ ба бунёди инфрасохтори сайёҳӣ, аз ҷумла меҳмонхонаҳо, осоишгоҳу истироҳатгоҳҳо, тарабхонаҳо ва дигар иншооти зарурӣ барои сайёҳон дар хатсайрҳои асосӣ тавассути имтиёзҳои андозӣ гумрукии фароҳамовардашуда.

122. Меҳмоннавозии мардуми мо аллакай афзалияти мамлакат аст. Вале айни замон дарки аҳамият ва ғоидаи рушди сайёҳӣ дар доираи бахши хусусӣ на он қадар ҷиддӣ аст. Дар маҷмӯъ, бахшҳои давлатӣ хусусӣ аҳолиро дар рӯҳияи дарки аҳамияти рушди соҳаи сайёҳӣ, таъсири он ба пешрафти мамлакат ва нақши ҳар як шахс дар рушди соҳа тарбия намоянд.

123. Чорабиниҳои таъсирбахш: гузаронидани маъракаи умумимиллӣ дар ҳудуди ҷумҳурӣ таҳти шиори "Сайёҳӣ - имконияти соҳибкорӣ барои ҳама" ва тақвият додани тарғиботи он тавассути васоити ахбори омма ва интернет.

БОБИ 6. ИМКОНИЯТҲОИ САЙЁҲИИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН АЗ РӯИ ТАҚСИМОТИ МИНТАҚАВӣ

§1. Шаҳри Душанбе

124. Шаҳри Душанбе дорои захираҳои бойи сайёҳӣ буда, барои рушди соҳаи сайёҳӣ инфрасохтори мукамал беш аз пеш фаъолият ва хизмат мерасонад, ки ба макони баргузори чорабиниҳои байналмилалӣ сиёсӣ, илмӣ, фарҳангӣ ва техникӣ мубаддал гаштани пойтахти кишварамон ҳамзамон, барои ҷалби тавачҷуҳи ҷомеаи ҷаҳонӣ ва ба ин васила мустаҳкам кардани имиджи кишвар ҳамчун мамлакати осоишта ва дорои захираҳои бойи сайёҳӣ, заминаи мусоид фароҳам меорад. Ба рушди соҳаи сайёҳии пойтахт, инчунин мавҷудияти ҷойҳои таърихӣ, ёдгориҳои бостонӣ ва меъморий, муассисаҳои табобатӣ профилактикӣ ва ғайра мусоидат менамоянд.

125. Айни замон дар ҳудуди шаҳр 40 меҳмонхона ба сокинон ва меҳмонони дохилию хориҷӣ хизматрасонӣ намуда истодаанд. Ҳамзамон, мавҷудияти 10 боғи фарҳангу фароғатӣ, се боғи ҷумҳуриявӣ дар маркази пойтахт макони сайру саёҳати сокинон ва сайёҳони кишвар гаштааст.

126. Яке аз масъалаҳои муҳими баромадан ба бозорҳои ҷаҳонии сайёҳӣ, ин узвият ба созмонҳо ва ташкилотҳои бонуфузи ҷаҳонии сайёҳӣ ва иштирок дар намоишгоҳҳои байналмилалӣ маҳсуб меёбад.

127. Бояд қайд намуд, ки яке аз чунин ташкилотҳо, Федератсияи умумиҷаҳонии шаҳрҳои сайёҳӣ буда, раёсати федератсияро шаҳри Пекини Ҷумҳурии Халқии Хитой пеш мебарад. Зиеда аз 130 шаҳри дунё ва 70 узви институтсионалӣ аз ҳисоби ширкатҳои калони сайёҳӣ, ассотсиатсияҳо, ширкатҳои ҳавопаймой, шабакаҳои меҳмонхонаҳо ва истироҳатгоҳҳо шомили федератсияи мазкур мебошанд.

128. Тибқи стратегияи шаҳри Душанбе дар ояндаи наздик узви Федератсияи умумиҷаҳонии шаҳрҳои сайёҳӣ хоҳад шуд.

129. Айни замон як қатор ширкатҳои сайёҳӣ хатсайрҳои гуногунро ба минтақаҳои сайёҳии мамлакат, аз ҷумла мавзеҳои диданибоби шаҳри Душанбе, Душанбе-Қалъаи Ҳисор, Душанбе-Сафед-дара, Душанбе-Норак (ду намуд), Душанбе-Искандаркӯл (ду намуд), Душанбе-Варзоб, Душанбе-Ромит, Душанбе-Муъминобод (бо фарогирии ноҳияҳои Данғара, Восеъ ва шаҳри Кӯлоб), Душанбе-Панҷакент, Душанбе-Хучанд, Душанбе-Шаҳритуз (бо фарогирии мамнӯъгоҳи "Бешаи палангон"), Душанбе-Бадахшон мунтазам роҳандозӣ намуда истодаанд.

130. Дар ҳудуди шаҳри Душанбе 3 ёдгории бостонӣ - қалъаи Мир (Боғи Ирам), димнаи Шишахона, шаҳраки Чормағзтеппа, қалъаи Искандартеппа, 4 ёдгории монументалӣ, аз қабилӣ маҷмааи меъмории Ваҳдат ва эҳёи Тоҷикистон бо муҷассамаи Исмоили Сомонӣ, муҷассамаи Абӯалӣ ибни Сино, муҷассамаи Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ, маҷмааи меъмории ва монументалии Садриддин Айний ва 12 ёдгории меъмории мавриди баҳрабардории сокинону меҳмонон қарор дода шудааст. Дар шаҳр 62 тарабхона, 70 қаҳвахона, 156 ошхонаи миллий, 5 маркази дилхушӣ, 9 хизматрасонии хушкашӯӣ, 2 чойхона, 59 муассисаи табобатӣю профилактикӣ барои қабули меҳмонон ва сайёҳони дохиливу хориҷӣ хизмат менамояд.

131. Тибқи арзёбиҳои байналмилалӣ шаҳри Душанбе аз лиҳози таъмини амнияти шабона ба даҳгонаи шаҳрҳои амнтарин ворид шудааст, ки барои ҷалби бештари сайёҳон мусоидат намуда, дар ин замина тамоми иншооти таърихӣю фарҳангии шаҳр ба хатсайрҳои сайёҳӣ ворид карда шудааст.

§2. Шаҳру ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ

132. Шаҳрҳои Ваҳдат, Турсунзода, Ҳисор, Роғун, ноҳияҳои Файзобод, Нуробод, Рашт, Сангвор, Тоҷикобод, Лахш, Шаҳринав, Рӯдакӣ ва Варзоб – шаҳру ноҳияҳои тобеи ҷумҳуриро ташкил медиҳанд.

133. Дар ҳудуди шаҳру ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ шумораи умумии меҳмонхонаҳо зиёда аз 30, истироҳатгоҳҳо ва озоишгоҳҳо 46 буда, дар мавсими сайёҳӣ ба хизматрасонии шаҳрвандони ҷумҳурӣ ва сайёҳон фаъолият менамоянд.

134. Шаҳри Ваҳдат. Рушди соҳаи сайёҳӣ бо дар назар доштани мавҷудияти чойҳои истироҳативу таърихӣ дар шаҳри Ваҳдат имконияти васеъ дорад. Минтақаи Ромит бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 18 сентябри соли 2000, №358 "Дар бораи минтақаи истироҳат ва туризм" ҳамчун минтақаи истироҳатӣ эълон гардидааст. Дарай Ромит бо обҳои мусавфӣ, ҳайвоноти нодир, гиёҳҳои шифобахш ва умуман бо табиати зебову нотақрораш шуҳрат дорад. Шаҳри Ваҳдат дорои 7 меҳмонхона, 12 тарабхона, 30 ошхона, 35 нуқтаи хӯроки умумӣ ва як қатор мавзеҳои таърихиву чойҳои муқаддаси зиёратӣ мебошад. Мамнӯъгоҳи Ромит ва истироҳатгоҳҳои "Явроз", "Дониш", "Кайҳон", лагерҳои "Афсонаи кӯҳӣ", "Ҳамсафар", лагери мактабии "Роғун", базаи сайёҳии "Ёс", мавзеи экологии Канаск, оби шифобахши Зайрон, 60 иншооти истироҳатӣ, таълимӣ, фароғатӣ ва истеҳсоли аз ҷумлаи иншооти сайёҳии шаҳри Ваҳдат буда, 200 хонаи истироҳатӣ барои рушди соҳаи сайёҳӣ имкониятҳоро фароҳам меоранд. Дар ин замина, ободкорӣҳои дараи Ромит аз нав эҳё гардида, 36 истироҳатгоҳ, 10 лагери мактабӣ, 4 боғи таҷрибавӣ ва истироҳатӣ, корхонаи гулмоҳипарварӣ ва дигарон ба фаъолият оғоз намуда, барқарорсозии дигар истироҳатгоҳҳоро табобатгоҳҳо идома дорад.

135. Ноҳияи Файзобод. Сайёҳӣ дар ноҳияи Файзобод яке аз соҳаҳои афзалиятнок дар ояндаи наздик маҳсуб меёбад. Мавқеи чойгиршавии ҷуғрофӣ, табиати дилпазир ва мавҷудияти ёдгориҳои зиёде таърихӣ ба рушди соҳаи сайёҳӣ мусоид мебошад. Ноҳияи Файзобод дорои 4 меҳмонхона, 3 тарабхона, 10 ошхона, маконҳои муқаддаси зиёратӣ,

иншооти табиӣи табобатӣ буда, як гӯшаи ободу зебо, Ҷайзбори ҷумҳурии аст. Дар ноҳия ҷойгиршавии Вашигриди бостонӣ, яке аз қадимтарин ва калонтарин шаҳрҳои Осиёи Марказӣ маҳсуб меёфт ва аз ҳудуди он гузаштани Шохроҳи Абрешим аз рушди тичорати бузург дар он далолат медиҳад. Осорхонаи ноҳия, ки дар он бозёфтҳои таърихӣ аз асрҳои V-VI мелодӣ нигоҳдорӣ карда мешаванд, барои ҷалби сайёҳону меҳмонон хеле мувофиқ мебошад.

136. Ноҳияи Нуробод. Як гӯшаи кишвари офтобию бихиштосои Тоҷикистон буда, таърихи бостонӣ дорад. Шаҳри бостонии Дарбанд, ки муаррихон таърихи мавҷудияти онро беш аз 3000 сол медонанд, макони тичорату савдо, қосибую ҳунармандӣ ва илму фарҳанг маҳсуб меёфт. Харобаҳои то имрӯз боқимондаи ин шаҳр шохиди шикастҳои лашкари пуриқидори Искандару Чингиз мебошанд. "Дарбанд" маънои бандарро дошта, ин шаҳр дарвозаи байни ду водӣ Қаротегин ва Дарвоз буд. Роҳи савдои ҷаҳонии Абрешим аз ин шаҳр мегузашт ва бешак сокинонаш бо дигар минтақаҳо равобити қавии тичоративу иқтисодӣ ва фарҳангӣ доштанд. Дар ноҳия 2 меҳмонхона, 1 тарабхона, 11 ошхона, 1 осорхона, 1 фурудгоҳи минтақавӣ, як қатор дӯкони молу маҳсулоти сайёҳӣ ва мавзеҳои таърихиву фарҳангӣ, маконҳои муқаддаси зиёратӣ, иншооти табиӣи экологӣ, инчунин маркази ҳунармандӣ ҷаъолият менамоянд. Рушди сайёҳӣ дар ноҳия бо иқидори гуногуншакл ифода ёфтааст: манзараҳои назаррабо, рӯдҳои кӯҳӣ, ҷашмаҳо, ҷойҳои таърихиву муқаддас ва дигар объектҳои ҷолиби диққат, ки барои сайёҳон ва истироҳаткунандагон диққатҷалбкунанда мебошанд. Таҳлилҳо нишон медиҳанд, ки самти асосии рушди сайёҳӣ дар минтақаи мазкур дар рушди сайёҳии экологӣ, аз ҷумла пиёда ва савори асп, рафтинг, моҳигирӣ ва шикор мувофиқ мебошад.

137. Ноҳияи Рашт. Ноҳияи Рашт яке аз ноҳияҳои тобеи ҷумҳурии маҳсуб ёфта, тавассути он Шохроҳи Абрешим мегузашт. Ноҳия дорои 4 меҳмонхона, 2 ҳомстей, 2 тарабхона, 10 ошхона, 3 осорхона, 1 фурудгоҳи минтақавӣ, маркази эҳёи расму оинҳои миллӣ, маркази иттилоотӣ барои сайёҳон, мавзеҳои муқаддаси зиёратӣ, иншооти табиӣ, ҷашмаҳои шифобахш, боғу гулгаштҳо, минтақаҳои моҳӣ ва шикор, маркази интернетӣ, нуқтаҳои хизматрасонии сарироҳӣ, нуқтаҳои мубодилаи ашёи буда, дар ноҳия ба рушди ҳунароҳои мардумӣ – сохтани табақу косаҳои ҷӯбӣ, оҳангарӣ, ғахворасозӣ, сӯзанӣ, қошуқҳои ҷӯбӣ аҳамияти хос зоҳир мегардад. Ноҳияи Рашт аз захираҳои табиӣ бой аст, мувофиқи маълумоти расмӣ дар ноҳия зиёда аз 13 мавзеъ ва ёдгории таърихӣ ба қайд гирифта шудаанд. Табиат ва иқлими ноҳия барои сайёҳии экологӣ ва кӯҳнавардӣ мувофиқ аст. Дар ин ноҳия шаклҳои сайёҳии сайругаштӣ, пиёдагардӣ ва аспсаворӣ, агро-экосайёҳӣ, рафтинг, самтҳои афзалиятнок ба ҳисоб мераванд.

138. Ноҳияи Сангвор. Ноҳия яке аз ноҳияҳои тобеи ҷумҳурии маҳсуб ёфта, дар водии руди Хингоб аз сарҳади ноҳияи Нуробод аз ғарб то қисмати шарқии (мазори Ҳазрати Бурҳи Валӣ) тӯл кашидааст. Ноҳияро дар қисматҳои марказии ағбаҳои Полезаку Харсанг ва дар ҷанубу шарқӣ ағбаи Хобурубот аз ноҳияҳои Ховалингу Дарвоз ҷудо намудаанд. Ноҳияи Сангвор дорои 4 меҳмонхона, 2 тарабхона, 1 осорхона, 10 ошхона, 1 фурудгоҳи минтақавӣ, маконҳои муқаддаси зиёратӣ, ёдгориҳои таърихӣ ва фарҳангӣ мебошад, ки симои ноҳияро дар дигар манотиқи ҷумҳурии ва берун аз он номдор кардаанд. Ноҳияи Сангвор дорои 10 мавзеи саёҳати экологӣ, 2 кӯл, 100 ҷашма ва 20 ҷашмаи шифобахш, 10 боғу гулгашт, 10 минтақаи моҳигирӣ ва шикор мебошад. Дар ноҳия ҳунароҳои мардумӣ, аз қабилӣ сохтани асбобҳои мусиқӣ, табақҳо ва косаҳои ҷӯбӣ ва дигар ҳунароҳо рушд кардааст. Табиат ва иқлими ноҳия барои занбӯри асалпарварӣ, ҷорводорӣ, боғдорӣ, картошкапарварӣ ва сайёҳию кӯҳнавардӣ хеле мувофиқ мебошад. Ноҳия дорои захираҳои бойи табиӣ мебошад. Иқлим, табиат, ҳайвонот ва наботот, ҳавои тозаи кӯҳсор, ҷашмаҳои шаффоф, мардуми ҳунарманду меҳмоннавоз, ки дар ноҳия зиндагӣ мекунанд, барои ташкили осоишгоҳҳои табобатӣ, экосайёҳии сатҳи ҷумҳуриявӣ ва байналмилалӣ, моҳигирӣ ва шикор мувофиқ мебошад.

139. Ноҳияи Тоҷикобод. Ноҳияи Тоҷикободро аз шарқ ба ғарб дарёи Сурхоб бурида мегузарад. Ба он дарёҳои хурди бисёр ҳамроҳ мешаванд, ки калонтаринашон аз

чап Шӯрак, Қайрма, Дихдихӣ, Тағаяк мебошанд. Аз давраи қадим тавассути Тоҷикобод Роҳи Абрешим мегузашт. 1 меҳмонхона, 1 дӯкони молу маҳсулоти сайёҳӣ, 1 фурудгоҳи минтақавӣ, 86 чашмаи мусаффо, 1 чашмаи шифобахш дорад. Дар ноҳия хунароҳои мардумӣ, аз қабилҳои оҳангарӣ, истеҳсоли табақҳои чубин ва косача рушд кардааст.

140. Ноҳияи Лахш. Тавре аз ҷониби олимону сайёҳони гузаштаву имрӯзаи кишварҳои гуногун, аз ҷумла сайёҳони хитой, арабу форс тазаккур шудааст, водии Рашт, аз ҷумла ноҳияи Лахш дар гузаштаи дур дорои таъриху фарҳанг, алифбову адабиёт ва давлату давлатдорӣ будааст. Дар ҳазораи аввали пеш аз солшуморӣ як шоҳи Шоҳроҳи Абрешим тавассути водии Рашт ва Олой гузашта, дунёи шарқу ғарбро ба ҳам мепайвастааст. Ноҳияи Лахш дорои 6 меҳмонхона, 5 ҳомстей, 1 тарабхона, 10 ошхона, 2 осорхона, 2 фурудгоҳи минтақавӣ- Қирғатол ва Лахш мебошад. Минтақаи Боғи миллии 69912га, петроглифҳои Оҷикалба, Қушағба, Қалбаи Чоргул, маконҳои муқаддаси зиёратӣ, қуллаи машҳури И. Сомонӣ, қуллаи Е.Корженевская, қӯлҳои Чилондӣ, чашмқул, Харикул, Қуштегермон, Қалдар, Пиряхи Федченко, Дараи Дашти Қарашур аз ҷаззобтарин ва шухратмандтарин мавзеҳои ин ноҳия миёни сайёҳони дохиливу хориҷӣ – дӯстдорони сайри табиату фатҳи қуллаҳои баланди осмонбӯс мебошанд. Дар ноҳия хунароҳои мардумӣ, аз қабилҳои намадбофӣ, қолинбофӣ, ҷуроббофӣ, сӯзанӣ ва дуторсозӣ рушд кардааст. Ноҳияи Лахш барои рушди соҳаи сайёҳӣ бо дар назар доштани мавҷудияти ҷойҳои таърихӣ, рӯду чашмаҳои шифобахш ва манзараҳои зебо, махсусан дар фасли зимистон ҷиҳати ташкил намуди варзиши лижаронӣ шароити имкониятҳои мусоид дорад. Сайёҳоне, ки дар мавсими асосии сайру гашт, яъне моҳҳои июл-август ба ноҳияи Лахш меоянд, асосан кӯҳнавардон мебошанд ва онҳо танҳо барои фатҳ намудани қуллаи Исмоили Сомонӣ, қуллаи Корженевская ва тамошо кардани пиряхи Федченко ва дигар манзараҳо ба ноҳия ташриф меоранд. Дар ҳудуди ноҳияи Лахш филиали Боғи миллии Тоҷикистон амал менамояд, ки дар он 13 пирях: Баралмос, Шағазъ, Музғазъ, Гашлик, Сугран, Шафақ, Москвина, Вантера, Аюжилға, Мушкетова, Шинибини, Фортанбек ва Солдатова, инчунин 4 қуллаи баландтарин, қуллаҳои Исмоили Сомонӣ 7495м., Коржиневская 7105м., Москвина 6785м ва Киров мавҷуд аст. Дар ноҳия 1 осорхона, 3 ҳавз, 20 мавзеи таърихиву фарҳангӣ, аз ҷумла зиёратгоҳҳои Қиз-терек, Чил-тан, Мазори Шоҳтолиб, мазори Арал, мазори Нонбой, Тоқамазор, мазори Бурга, Майдони мазор, Қучқорсанг, мазори Назармерген, тепаи Шаҳидон, Қизқорғон ва дигар осори таърихӣ, расмҳои болои санг, мазори Чоргул, ёдгориҳои таърихӣи Хоҷаи тавоф, ҳазрати Хоҷааҳмади Валӣ ва Ғӯри Манас воқеъ мебошанд. Дар ҳудуди ноҳия дар масофаи 26 км дуртар аз маркази ноҳия, мавзеи табобатии Тандиқул ҷойгир аст, ки бо оби шифобахшаш дар тамоми ҷумҳурия ва берун аз он машҳур аст. Оби шифобахши барои бемориҳои ҷигар, пӯст, асаб, ревматизм ва дигар касалиҳо давобахш мебошад.

141. Ноҳияи Шаҳринав. Ноҳияи Шаҳринав сарзамини мардуми меҳмоннавоз, минтақаи меваҳои шаҳдбор аз нигоҳи иқлим, боду ҳаво, манзараҳои нотақрори табиат, кӯҳҳои осмонбӯс, обҳои ширини шифобахш, қӯлҳо, чашмаҳои оби мусаффо, гиёҳҳои шифобахш, ҳайвоноту наботот, як олами нотақрор ва макони беҳтарин сайру саёҳат мебошад. 2 тарабхона, 36 ошхона, 1 осорхона, дараи Қаратоғ, қӯлҳои Париён, Темурдара, Ҷувозак, чашмаи оби сулфурдор дар деҳаи Хоҷаи Бодом, чашмаи Хоҷа Ҳасан дар дараи Қаратоғ инфрасохтори сайёҳии ноҳияро ташкил медиҳанд. Минтақаҳои кӯҳии ноҳия бо тамоми манзараҳои дилкашаш беҳтарин мавзеи сайёҳӣ ба ҳисоб меравад.

142. Шаҳри Турсунзода. Табиати зебою нотақрор ва мавзеҳои хушбоду ҳаво, боғҳои ангур ва дигар меваҳо, растаниву чашмаҳои шифобахш дорад, ки метавонад барои рушди соҳаи сайёҳӣ дар шаҳр мавриди истифода қарор гирад. Бахусус, рушди соҳаи сайёҳии экологӣ, сайёҳии кишоварзӣ саноатӣ, пиёдагардии кӯҳӣ, шикор, таърихӣ фарҳангӣ барои шаҳри Турсунзода хос мебошанд. Дар ҳудуди шаҳр база ва истироҳатгоҳҳои сайёҳии "Куран", "Металлург", "Чормағзак", "Қаратоғ", лагери бачагонаи "Ширкент", боғи таърихӣи табиӣи "Ширкент" амал менамоянд. Инчунин Осорхонаи санъати амалию халқии устод Мирзо Турсунзода, осорхонаи миллии шаҳри

Турсунзода ва осорхонаи корхонаи воҳиди давлатии "Ширкати Алюминийи Тоҷик" фаъолият доранд. Дар шаҳр се меҳмонхона, аз ҷумла меҳмонхонаи "Ширкент", "Самандар-21" ва ҷамъияти дорои масъулиятш маҳдуд "Дӯстӣ" ба меҳмонон ва сайёҳони дохилию хориҷии хизматрасонӣ менамоянд. Шаҳр дорои ёдгориҳои зиёди таърихӣ, аз ҷумла катибаи "Санги бузургвор", мазори "Гаҳворасанг", мазори "Дарвоза", зиёратгоҳи Эшони Ҳидоятulloҳи Офокҳоча, воқеъ дар деҳоти "Қаратоғ", зиёратгоҳи ҳазрати Баҳовуддини Балогардон, воқеъ дар деҳоти 10-солагии Истиқлолият, мақбараи Ҳоча Нақшрон, воқеъ дар деҳоти ба номи Турсун Туйчиев мебошад. Имкониятҳои рушди сайёҳӣ дар шаҳр ин ҳоҷагии ҷангалу шикори "Қаратоғ", фермаи оҳуи холдор, воқеъ дар базаи ҳоҷагии ҷангалу шикори "Қаратоғ", боғи таърихӣ-табиӣ "Ширкент", саёҳати кӯҳӣ дар қаторкӯҳҳои Ҳисор, изи динозаврҳо дар мавзеи "Ширкент", деҳаи қадимаи кӯҳии "Пашми кӯҳна" дорои табиати нотақрор дар дараи Ширкент мебошад. Инчунин дар шаҳр бештар аз 20 муассисаи истироҳативу солимгардонӣ, аз ҷумла корхонаи воҳиди давлатии "Ширкати Алюминийи Тоҷик", "Табибон", "Шифо", "Эдем Аква", "Азиза", "Муфид" ва дигарон амал менамоянд. Дар баробари ин, имкониятҳои мавзёҳои Патру, дараи Ҳакимӣ, Париён ва кӯли Темурдара аз мавзёҳои ҷолиб ва тамошобоби минтақа ба ҳисоб мераванд. Тавре масъулини Осорхонаи санъати амалию халқии устод Мирзо Турсунзода иттилоъ доданд, дар соли 2017 бештар аз 20 ҳазор нафар ба осорхона ташриф оварданд. Ин аз он гувоҳӣ медиҳад, ки мардум бо эҳсоси баланди худшиносӣ ба мероси таърихӣ фарҳангӣ тавачҷуи хоса доранд ва ин ҳолат ба рушди сайёҳии дохилӣ дар минтақа заминаи мусоид фароҳам меорад. Ҳамзамон, қайд кардан бамаврид аст, ки тавассути хатсайри дараи "Қаратоғ" сайёҳон имкон доранд ба хатсайри дигари сайёҳӣ, аз ҷумла "Искандаркӯл" ворид гарданд.

143. Шаҳри Ҳисор. Мавзеи ҷуғрофии шаҳри Ҳисор, фазои мусоиди экологӣ ва иншооти соҳа, аз қабилӣ мамнӯъгоҳи "Қалъаи Ҳисор", ороишгоҳҳои "Шоҳамбарӣ" ва "Сатурн", мамнӯъгоҳи таърихӣ маданияи Ҳисор барои рушди сайёҳӣ иқтидорӣ воқеъ дорад. Имкониятҳои сайёҳии шаҳр дар маводи тарғиботӣ-ташвиқотии соҳаи сайёҳӣ, ки аз тарафи Кумитаи рушди сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ба таъъ расонида мешаванд, мунтазам инъикос шуда, ширкатҳои сайёҳии кишвар низ ҷиҳати ҷалби сайёҳони дохилию хориҷӣ тавассути пешкаш намудани хатсайрҳои нав ба шаҳри Ҳисор тариқи шаҳри Душанбе тадбирҳои судманд андешидаанд. Шаҳри Ҳисор ба ҷои шаҳрҳои сайёҳии Созмони ҳамкории исломӣ барои соли 2019 пешниҳод шудааст.

144. Ноҳияи Рӯдакӣ. Дар самти ҷануби Тоҷикистон дар водии Ҳисор ҷой гирифтааст. Доманакӯҳҳои сабзу хуррам, дарёҳо, майдонҳои васеи киштзор дар ҳамсоғӣ бо вилояти Хатлон, шаҳри Ваҳдат, ноҳияи Варзоб ва дар марзи водии зарниғори Ҳисор ҷой гирифта, атрофи пойтахти мамлакат-шаҳри Душанbero ихота намудааст. Мавзёҳои нотақрори ҳавзаи Кофарниҳон, шаршараи "Мағмуруд", чашмаи "Шуриён", обу боғҳои "Бибихурум" ва мавзеи "Гулзор", ҷангалзорҳои атрофи ғори "Чилтан", "Нови паҳн"-и қаторкӯҳҳои Ғозималик, бӯстонсаройҳои Сарикештии пойину боло, ангурбоғи Роҳатӣ, меваҳои Рангон, сабзавоти Қӯштеппа, аспҳои зоти тоҷикии ҳоҷагии "Аспарвар"-и Султонобод, гармхонаю гулҳои Қӯштеппа ва Чимтеппа низ ба ифтихороти мардуми ноҳия мансуб мебошанд. Сарчашмаҳои таърихӣ бостоншиносӣ шаҳодат медиҳанд, ки аксари минтақаҳои ноҳия ба мисоли масҷиди Мавлоно Якуби Чархӣ, Теппаи Самарқанд, Чоргултеппа, Тоҷон, Бачамазорсой, Масҷиди Кампирқалъа, Эсанбой, Ҳоҷабулбулон, Қалъаи Кофарниҳон, Ҳоча беҳоб ва Намозгоҳ мавҷудияти ҳазорсолаҳо ва таърихи бою қадима доранд.

145. Шаҳри Роғун. Шаҳр барои рушди сайёҳӣ дорои захираҳои бой буда, инфрасохтори нисбатан мукамал дорад. Иншооти соҳа – истироҳатгоҳи "Оби гарм", Осорхонаи марказӣ, осорхона доир ба ороишгоҳ, оби шифобахши Муллошайх мебошанд. Дар шаҳр масъалаҳои марбут ба соҳаи сайёҳӣ минбаъд ба таври ҷиддӣ баррасӣ карда шуда, захираҳои сайёҳии ҳудуди он тавассути васоити ахбори омма бештар муаррифӣ карда мешаванд. Дар баробари ин, сатҳ ва сифати хизматрасонии иншоот беҳтару хубтар

карда шуда, тартиби бурдани омили сайёҳони дохилию хориҷӣ бо таври бояду шояд ба роҳ монда мешавад.

146. Ноҳияи Варзоб. Ноҳияи Варзоб барои рушди сайёҳӣ дорои захираҳои бой буда, инфрасохтори мукамал фароҳам оварда шудааст. Ноҳия дар асоси қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 9 ноябри соли 2000, № 461 "Дар бораи тасдиқи Барномаи мақсадноки комплекси рушди ноҳияи Варзоб ҳамчун минтақаи истироҳат, табobati санаторию курортӣ ва туризм дар давраи солҳои 2000-2010" рушд намудааст. Ҳамчунин бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон консепсия ва низомномаи минтақаи истироҳатии ноҳияи Варзоб тасдиқ гардидааст. Дар ноҳияи Варзоб мувофиқи ҳисобот 920 минтақаи истироҳатӣ ба қайд гирифта шудааст, ки аз ин ҷаъолияти 65 минтақаи истироҳатии оммавӣ-мавсимӣ буда, ҷаъолияти як қатор иншооти муҳими сайёҳӣ ба монанди минтақаҳои истироҳатии "Қохи Малика", "Варзоб Палас", "Қулобод", "Қули майда" ва Маҷмааи лижаронии сайёҳии "Сафед-дара" доимӣ мебошанд, ки дар ин минтақаҳо барои қабули сайёҳони дохилию хориҷӣ тамоми шароитҳои муосир фароҳам оварда шудааст. Дар баробари мавҷуд будани ёдгориҳои таърихӣ, ороишгоҳҳои "Қоҷа оби гарм", "Қароб" ва пансионати "Қарангон" ҷаъолияти доимӣ доранд, ки барои табобат ва истироҳати меҳмонону сайёҳони дохилӣ ва хориҷӣ тамоми шароитҳо бо хизматрасониҳои замонавӣ таъмин карда шудааст.

§3. Вилояти Мухтори Қӯҳистони Бадахшон

147. Вилояти Мухтори Қӯҳистони Бадахшон яке аз минтақаҳои ҷолиби сайёҳӣ ба ҳисоб рафта, бо рӯдҳо ва дарёчаҳои шӯҳ, қӯлҳо, қӯҳҳои сар ба фалак ва манзараҳои беҳамто дар ҷаҳон шухрат пайдо кардааст. Ба рушди соҳаи сайёҳии вилоят, инчунин мавҷудияти ҷойҳои таърихӣ табобатӣ, ба монанди қӯли Сарез, ороишгоҳи Гармчашма, Авҷ, Ямчун, Қелондех, Бибӣ Қотимаи Зӯҳро, қаторқӯҳҳои баландтарин дар ҷаҳон пириқҳои Қомир ва ғайра мусоидат менамоянд.

148. Соли 2013 Парки миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба рӯйхати Мероси умумиҷаҳонии ЮНЕСКО ворид гардид, ки муаррифгари Тоҷикистон ба ҷаҳонӣ оид ба рушди сайёҳии экологӣ ва дарҳои қушод ба сайёҳии беруни мебошад.

149. Таҳлилҳо нишон медиҳанд, ки ҳамазола теъдоди зиёди сайёҳони хориҷӣ маҳз барои боздид аз мавзеҳои сайёҳии вилоят ба кишвар ворид шуда, ба намудҳои сайёҳии қӯҳнавардӣ, экологӣ ва экскурсионӣ машғул мешаванд.

150. Дар вилоят Ассотсиатсияи экологӣ-фарҳангии сайёҳии Қомир таъсис дода шудааст, ки зиёда аз 12 субъекти хоҷагидор ва соҳибқорони инфиродии соҳаи сайёҳиро муттаҳид месозад. Инчунин бо мақсади мусоидат дар пешбурди ҷаъолияти сайёҳӣ ва таъмини рақобати озоду солим 13 субъекти хоҷагидор дар вилоят дар самти сайёҳӣ ҷаъолият мекунанд.

151. Дар ҳудуди вилоят 50 меҳмонхонаи хурд, аз қабили "Қомстей" ва "Гестҳауз" ҷаъолият мекунанд, ки мақсади асосии таъсис додани ин меҳмонхонаҳо паст кардани сатҳи бекорӣ ва баланд бардоштани дараҷаи хизматрасонӣ ба сайёҳон мебошад.

152. Меҳмонхонаҳои хурд, ки дар заминаи манзили истиқоматии шаҳрвандони маҳаллӣ таъсис ёфтаанд, ба сайёҳони хориҷӣ имкон медиҳанд, ки дар баробари истифодаи ҷойи хоб, аз фарҳанг ва расму ойини милли аз наздик шиносӣ пайдо намоянд.

153. Ороишгоҳҳо ва курортҳо: дар ҳудуди Вилояти Мухтори Қӯҳистони Бадахшон 4 ороишгоҳ вучуд дорад. Дар ноҳияи Шӯғнон дар водии Қелондех, дар ноҳияи Ишқошим - Авҷ, Гарм Чашма, Бибӣ Қотимаи Зӯҳро.

154. Мавзеҳои таърихӣ фарҳангӣ ва зиёратгоҳҳо: дар ҳудуди Вилояти Мухтори Қӯҳистони Бадахшон ёдгориҳои таърихӣ фарҳангӣ 251-горо ташкил медиҳанд. Аз ин шумора дар шаҳри Қоруғ 12, ноҳияҳои Давроз 9, Ванҷ 15, Рӯшон 35, Ишқошим 76, Шӯғнон 32, Мурғоб 15 ва Роштқала 51-го мебошанд.

155. Айни замон дар ҳудуди вилоят Донишгоҳи давлатии Хоруғ ва Донишгоҳи Осиёи Марказӣ фаъолият менамоянд, ки дар оморасозии кадрҳои соҳаи сайёҳӣ, аз ҷумла роҳбаладӣ, идоракунии ташкилоти сайёҳӣ ва меҳмоннавозӣ саҳм гузошта истодаанд.

§4. Вилояти Хатлон

156. Дар вилояти Хатлон бо дар назар доштани мавҷудияти захираҳои бойи табиӣ, таърихӣ фарҳангӣ ва экологӣ сайёҳӣ метавонад яке аз самтҳои афзалиятноки иқтисодиёти минтақа бошад.

157. Таҳлилҳо нишон медиҳанд, ки ҳамасола теъдоди сайёҳони хориҷӣ барои боздид аз мавзеҳои сайёҳии вилояти Хатлон ба кишвар ворид мешаванд, меафзояд.

158. Айни ҳол дар вилоят 4 ширкати сайёҳӣ фаъолият дошта, шумораи онҳо бамаротиб зиёд хоҳад шуд.

159. Дар ҳудуди вилоят 582 ёдгори мавзеи таърихӣ ва фарҳангӣ, 32 осорхона, 32 ёдгории шаҳрсозӣ, меъморию монументалӣ, 34 мавзеи табиӣ истироҳатӣ мавҷуд буда, ба хизмати мизочон дар шаҳру ноҳияҳои вилоят 60 меҳмонхона фаъолият доранд. Ҳамчунин дар ҳудуди вилоят 13 истироҳатгоҳу осоишгоҳ фаъолият намуда истоданд.

160. Самтҳои афзалиятноки сайёҳӣ дар вилоят:

- сайёҳии кӯҳӣ ва варзишӣ, экологӣ – бештар дар ҳудуди шаҳру ноҳияҳои Балҷувон, Муъминобод, Норақ, Сарбанд, Хуросон, Шамсиддин Шохин ва Ховалинг соғор буда, дар ин замина роҳи Балҷувон-Сари Хосор, Кӯлоб-Чилдухтарон ва дар шафати роҳҳо хонаҳои типӣ нав Ҳомстей, Гестхаус ва Ҳостел бо хизматрасонии обу ташноб бунёд карда мешаванд;

- варзиши лижаронии кӯҳӣ - асосан дар ҳудуди ноҳияи Шамсиддин Шохин шароити мусоид барои ин нави сайёҳӣ фароҳам буда, дар оянда бунёди базаи лижарониву сайёҳӣ ва аспасворӣ мақсаднок мебошад;

- сайёҳии шикор, моҳидорӣ – бештар дар ҳудуди шаҳру ноҳияҳои Дӯстӣ, Балҷувон, Муъминобод ва Шамсиддин Шохин афзалият дорад. Имрӯз дар байни сайёҳон ҳавасмандии гирифтани мустақилонаи моҳӣ дар ҷараёни сафар, бевосита пухтан ё омода намудани он хеле маъмулу машҳур буда, баҳри ҷалби сайёҳон ба ин минтақа ҳам аз нигоҳи сайёҳии дохилӣ ва ҳам байналмилалӣ соғор мебошад;

- сайёҳии таърихӣ фарҳангӣ - дар аксари шаҳру ноҳияҳои вилоят, аз ҷумла шаҳрҳои Бохтар, Кӯлоб ва ноҳияҳои Вахш, Кубодиён, Восеъ, Шамсиддин Шохин, Балҷувон, Ховалинг, Муъминобод, Шаҳритуз ва Фархор бештар афзалият дорад. Мавриди зикр аст, ки шаҳри бостонии Кӯлоб 2700 сол таърих дошта, дар масири Шохроҳи Абреши қарор дорад. Иттиҳоди Давлатҳои Мустақил бо тақвияти таърихи бою рангини шаҳри Кӯлоб онро дар соли 2015 ҳамчун шаҳри фарҳангиву таърихӣ дар байни давлатҳои Иттиҳоди Давлатҳои Мустақил эълон намудааст;

- ҳамзамон, шаҳри қадимаи маркази илмиву фарҳангии Хуталони қадим – Хулбук низ то имрӯз аз нигоҳи меъмории сохтмон ва масолеҳи он дар ҷаҳон ҳамто надорад;

- сайёҳии солимгардонӣ-санаторӣ, истироҳатӣ - бештар дар ҳудуди шаҳру ноҳияҳои Норақ, Восеъ, Муъминобод, Темурмалик афзалият дорад. Боиси ифтихор аст, ки рӯз аз рӯз саноати сайёҳӣ дар ин минтақа рушд ёфта, бо сохтани роҳҳои сатҳи байналмилалӣ, нақбҳо, ба пойтахти мамлакат наздик будани шаҳру ноҳияҳо, аз қабili Норақ ва Восеъ ба сохтани инфрасохтори сайёҳӣ, таъсиси кемпингҳо ва осоишгоҳҳо сармояи дохилӣ тақозо дорад;

- сайёҳати динӣ ва зиёратӣ - бештар дар ҳудуди шаҳру ноҳияҳои Норақ, Дӯстӣ, Шаҳритуз, Кӯлоб, Данғара, Балҷувон, Муъминобод, Шамсиддин Шохин ва Ховалинг афзалият дорад. Мавриди зикр аст, ки тамоми шаҳру ноҳияҳои вилоят аз нигоҳи самтҳои афзалиятноки соҳаи диққатҷалбкунанда ва тамошобоб мебошанд. Махсусан мавзеҳои Таҳти Сангин, Чилучорчашма, Чилдухтарон, мақбараи Имом Зайналобиддин,

олим ва мутафаккири Шарқ Мир Сайид Алии Ҳамадонӣ солҳои охир таваҷҷуҳи ҷомеаи ҷаҳониرو ба худ ҷалб намуда истодаанд.

§ 5. Вилояти Суғд

161. Вилояти Суғд яке аз минтақаи ҷолиби сайёҳӣ ба ҳисоб рафта, бо рӯдҳо ва дарёчаҳои шӯх, кӯлҳо, кӯҳҳо ва манзараҳои дилкашу беҳамто дар ҷаҳон шуҳрати калон пайдо кардааст. Ба рушди соҳаи сайёҳии вилоят инчунин мавҷудияти ҷойҳои таърихӣ, аз қабили Саразм, ки зиёда аз 5500 сол арзи вучуд дорад, Панҷакенти қадим, зодгоҳи сардафтари адабиёти классикии тоҷику форс, устод Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ-деҳаи Панҷрӯд, кӯҳҳои Фону Арчамайдон, кӯлҳои ба таври афсонавӣ зебои Кӯликалон, Ҳафткӯл, Искандаркӯл ва ғайра мусоидат менамоянд.

162. Дар вилояти Суғд бо дар назар доштани мавҷудияти захираҳои бойи табиӣ ва таърихӣ фарҳангӣ сайёҳӣ яке аз самтҳои афзалиятноки иқтисодиёти минтақа ба ҳисоб меравад.

163. Таҳлилҳо нишон медиҳанд, ки ҳамасола теъдоди зиёди сайёҳони воридшуда бо намудҳои сайёҳии таърихӣ фарҳангӣ, экологӣ, кӯҳнавардӣ ва табобатӣ-санаторию курортӣ машғул мешаванд.

164. Айни ҳол дар вилоят 21 ширкати сайёҳӣ, Ассотсиатсияи рушди сайёҳии Зарафшон ва ташкилоти ҷамъиятии Шӯрои рушди сайёҳӣ фаъолият доранд.

165. Дар ҳудуди вилоят зиёда аз 520 ёдгори ва мавзеи таърихӣ фарҳангӣ, 5 осорхона, 33 мавзеи зиёратӣ, 33 мавзеи табиӣ-истироҳатӣ, 13 осоишгоҳ, санаторияву курорт, 19 боғу гулгашт, 10 кӯл, 30 ҳавзи моҳигирӣ, 7 минтақаи шикор, 2 чашмаи шифобахш, 68 дӯкони молу маводи мардумӣ, 191 тарабхона, мавҷуд буда, баҳри хизмати мизочон дар шаҳру ноҳияҳои вилоят 49 меҳмонхона фаъолият доранд.

166. Самтҳои афзалиятноки сайёҳӣ дар вилоят:

– вилояти Суғд таъриху фарҳанги бою қадима дошта, дар аксарияти шаҳру ноҳияҳои вилоят як қатор мавзеҳои таърихӣ аз ҷумла, дар шаҳри Хучанд, маҷмааи таърихӣ меъмории Шайх Муслиҳиддин, асрҳои XII-XIX, қалъаи Хучанд, асрҳои VII-XIX, мадрасаи Абдулатиф Султон аз асри XVI, маҷмааи меъмории Ҳазрати Шоҳ аз асри XIX, маҷмааи таърихӣ меъмории Савристон, асри XVI, масҷиди ҳавзи сангин, асри XIX, мақбараи Эшони Мавлоно, асри XIX, ноҳияи Шахристон, шаҳри Шахристони қадим-Қаҳқаҳа, қабристонҳои антиқӣ аз асри I-VII, тасвирҳои болои санг аз асри санг ва асрҳои миёна, мадрасаи Мирраҷаб Додхоҳ, мадрасаи Ойим, манораи Майдони Машҳад, мақбараи Хоҷа Такворут, манораҳои Варз, Рарз, Фатмев, маҷмааи меъмории Абулқосим Гургонӣ, мақбараи Накибхон Туғрал, масҷидҳои Палдорак ва Ревомутк, мадрасаи Олим Додхоҳ, мақбараи Муҳаммад Башоро, мақбараи Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ, маскани энолотии Саразм, шаҳраки Панҷакенти қадим, Бунҷикати қадим, қалъаи Чилхучра, мадрасаи Абдуллоҳон, маҷмааи меъмории Ҳазрати Шоҳ, мақбараи Хоҷа Рушноӣ мавҷуданд;

– қисмати фарҳангии таърихӣ вилоят аз Саразми Панҷакент (охири ҳазорсолаи IV-аввали ҳазорсолаи II пеш аз мелод) дар водии Зарафшон яке аз ёдгориҳои қадимтарини энеолит ва аввали асри биринҷии Осиёи Миёна мебошад, ки 31 июли соли 2010 Саразм ба феҳристи мероси фарҳанги умумибашарии ЮНЕСКО дохил шудааст. Ёдгориҳои Саразм ҳамчун пойгоҳи омезиш ва тақомули ҷаҳонии маданияти қавми хиндуаврупой ба назар мерасад;

– маҳз ҳамин махсусияти Саразм боиси таваҷҷуҳи сайёҳон аст. Сайёҳат дар шаҳрҳои бостонии Панҷакент, Хучанд, Истаравшан ва дигар шаҳру ноҳияҳои вилоят бо дидани мероси археологӣ, таърихӣ ва меъмории мардуми Шарқ барои сайёҳон диққатҷалбкунанда мебошад.

167. Сайёҳии кӯҳӣ варзишӣ, экологӣ - бештар дар ҳудуди шаҳру ноҳияҳои Айни, Панҷакент, Кӯхистони Мастҷоҳ, Мастҷоҳ, Шахристон, Ифара, Ашт ва Истаравшан, ки дорои мавзеҳои зиёди сайёҳӣ мебошанд, созгор мебошад. Дар байни сайёҳон ва кӯҳнавардон, махсусан кӯҳҳои Фон машҳур мебошад, ки миёни тепаҳои Зарафшон ва

Ҳисор аз Куштударё то Фондарё чойгир мебошанд. Дар шаҳри Панҷакент маркази байналмилалӣ кӯҳии Артуч 76 км дуртар аз шаҳри Панҷакент дар кӯҳҳои Фон ва Кӯли Калон чойгир буда, масоҳати 15га-ро дар бар мегирад, ки дорои шароити мусоид барои сайёҳии варзишию кӯҳӣ ва экологӣ мебошад. Искандаркӯл, Кӯли Калон, кӯли Алоуддин, кӯли Ало, кӯли Марғзор, кӯли Ойкул, дараи Охтангӣ, Дараи Кенгкӯл ва Дараи Кӯҳсовлӣ бисёр манзараҳои зебо ва тамошобоб дошта, сайёҳон метавонанд бисёр манзараҳои аҷоибро ҳангоми сайёҳати худ дар ин мавзёҳо ва мавзёҳои дигари қисмати шимолии Тоҷикистон мушоҳида намоянд.

168. Сайёҳии табобатию солимгардонӣ, санаторӣ ва истироҳатӣ - бештар дар ҳудуди шаҳру ноҳияҳои Исфара, Бобоҷон Ғафуров, Ашт, Гулистон, Конибодом, Истаравшан ва Айнӣ афзалият дорад. Дар шаҳри Исфара ҷамъияти саҳомии кушодаи "Осоишгоҳи Зумрад", дар ноҳияи Ашт табобатгоҳи "Аксикон", дар ноҳияи Бобоҷон Ғафуров "Осоишгоҳи Юсуфзода", дар шаҳри Гулистон ҷамъияти дорои масъулиятш маҳдуди Маркази табобатӣ солимгардонии "Соҳил", ҷамъияти дорои масъулиятш маҳдуди "Осоишгоҳи Шифо" ва ҷамъияти саҳомии пӯшидаи "Осоишгоҳи Баҳористон", дар шаҳри Конибодом ороишгоҳҳои "Бодом" ва "Ирам", дар шаҳри Истаравшан ороишгоҳҳои "Ўротеппа", "Авис сити" ва "Ҳавотог" фаъолият менамоянд.

169. Ин мавзёҳо бо табиати афсункор, манзараҳои зебо, ҳавои софу беғубор, дарахту буттаҳои ороишӣ, ҳавзҳои пуроб манбаи сиҳативу омили табобат барои сайёҳони дохилию хориҷӣ ба ҳисоб мераванд. Ороишгоҳҳои мазкур марказҳои бузурги табобатӣ ва ташхисӣ буда, бо намудҳои гуногуни дастгоҳҳои муолиҷавӣ ва хизматрасонии маданӣ ва маишӣ дар дохил ва хориҷи кишвар маълуманд. Ҳамасола саноати сайёҳӣ дар ин минтақа рушд ёфта, бо бунёди роҳҳои сатҳи байналмилалӣ, нақбҳо, инфрасохтори сайёҳӣ, таъсиси кемпингҳо ва ороишгоҳҳо боз ҳам тараққӣ мекунад ва ба баланд бардоштани сатҳи зиндагӣ ва некуаҳволии шаҳрвандон мусоидат менамояд.

170. Чорабиниҳои амалишаванда ҷиҳати рушди соҳаи сайёҳӣ дар пойтахт ва минтақаҳои ҷумҳурӣ:

- бештар намудани интишори маводи таблиғотии соҳа барои ҷалби сайёҳон ва муаррифии мавзёҳои тамошобоби минтақа, зиёд намудани таблиғот тавассути васоити ахбори омма;

- тарбияи мутахассисони ботачрибаю касбӣ ва пешниҳоди хизматрасонии сатҳи байналмилалӣ;

- таҳияи сомонӣ алоҳида вобаста ба имкониятҳои сайёҳии шаҳру ноҳияҳо, насби аломатҳои минтақаҳои сайёҳӣ бо забонҳои давлатию хориҷӣ;

- ба талабот ҷавобгӯӣ намудани ҳолати санитарияу гигиени ошхонаву ҳаммомҳо, мабразу дастшӯйгоҳҳо;

- таҳияи харитаи сайёҳии шаҳру ноҳияҳо;

- баргузории курсҳои омӯзишӣ бо мақсади баланд бардоштани касбият ва тахассуснокии масъулини соҳа;

- ҷалби сармояи дохиливу хориҷӣ ба рушди инфрасохтори сайёҳӣ, аз ҷумла инфрасохтори сарироҳӣ;

- ташкили марказҳои ҳунарҳои дастӣ ва армуғонҳо барои сайёҳон;

- фароҳам овардани шароитҳо барои рақобатнокӣ дар самти хизматрасонӣ ба сайёҳон;

- таъмини рақобат дар самти хизматрасонӣ ба сайёҳон;

- ташкилдиҳии базаи сайёҳӣ ва аз нав ҷиҳозонидани лагерҳои партофташуда ҳамчун иншооти инфрасохтори сайёҳӣ, ҷудо намудани қитъаи замин ба Кумитаи рушди сайёҳӣ ҷиҳати бунёди базаи сайёҳӣ дар мавзёҳои сайёҳӣ.

171. Дар маҷмӯъ, омилҳои зерин ба рушди соҳа ва ҷолибнокии соҳаи сайёҳии ҷумҳурӣ таъсири мусбат мерасонанд:

- иқтисоди беназири табиӣ ва захиравӣ, мероси фарҳангӣ ва таърихӣ;

- зиёдшавии шумораи ширкатҳои сайёҳӣ, қувваи қорӣ дорон таҳсилоти таҳассусӣ;

- ҷойгиршавии стратегӣ ва имконияти пайвастанӣ кишварҳо тавассути хатсайри "Шоҳроҳи Абрешим", мавҷуд будани фурудгоҳҳои байналмилалӣ, роҳи оҳан ва роҳҳои автомобилгард.

172. Ҷиҳати таъмини рушди устувори соҳаи сайёҳӣ тадбирҳои иловагии зерин роҳандозӣ карда мешаванд:

- тақмили санадҳои меъёрии ҳуқуқии соҳа, аз ҷумла мутобик намудани онҳо ба хусусияти ҳоси маҳаллӣ ва таҷрибаи пешрафтаи ҷаҳонӣ;

- таҳияи ҳуҷҷати ҳуқуқии рушд ва ҳамоҳангсозии фаъолияти меҳмонхонаҳо, тарабхонаҳо, нақлиёт ва дигар соҳаҳои ҳамбаста ҷиҳати ба роҳ мондани қоидаҳои ягонаи хизматрасонии сайёҳӣ;

- ҷорӣ намудани низомии сертификатсияи ихтиёрии сифати хизматрасониҳои сайёҳӣ, меҳмонхонаҳо, озоишгоҳу истироҳатгоҳҳо;

- ташаккул додани низомии мусоирӣ омодакӯӣ ва бозомӯзии мутахассисони соҳаи сайёҳӣ, ташкил намудани семинарҳои илмӣ таҷрибавӣ бо ҷалби мутахассисони сатҳи байналмилалӣ;

- мусоидати иттилоотӣ ба ширкатҳои сайёҳӣ дар самти пешбарӣ сатҳи хизматрасонӣ, нашри маводи иттилоотӣ, тарҳрезии сомонаҳо ва дигар самтҳои дахлдор.

173. Ба инобат гирифтани тадбири ҷораҳо барои ташаккули соҳаи сайёҳии рақобатпазири ҷумҳурӣ дар байни кишварҳои минтақа мусоидат менамоянд, ки ин раванд дар маҷмӯъ имкониятҳои зеринро фароҳам меорад:

- қонеғгардонии эҳтиётоти сайёҳхон дар мавриди бархурдоршавӣ аз хизматрасонии босифати сайёҳӣ;

- тақлиди ҷойҳои нави қорӣ ва тавсеаи ҷойҳои қорӣ мавҷуда;

- баланд бардоштани сатҳи ҷолибнокии сармоягузори кишвар;

- зиёдшавии даромад ба буҷети ҷумҳуриявӣ ва маҳаллӣ;

- беҳтаршавии некуаҳволии мардум ва нишондиҳандаҳои иқтисодӣ ва иҷтимоӣ.

174. Маҷмӯи ҷорабиниҳои дар боло қайдгардида барои беҳтаршавии соҳаи сайёҳии кишвар замина гузошта, бо ин раванд даромадҳои молиявӣ афзоиш меёбад.

БОБИ 7. НИЗОМИ МОНИТОРИНГ ВА АРЗЁБИИ СТРАТЕГИЯ

175. Ҳадафи асосии мониторинг ва арзёбӣ - таъмини раванди мушакил ва шаффофи таъбиқи ҷорабиниҳо ҷиҳати ноил гардидан ба ҳадафҳои стратегия мебошад.

176. Барои таъмини ҳамоҳангсозии ҳамкориҳои ҳаматарафаи ҷонибҳои манфиатдор дар масоили рушди сайёҳии Ҷумҳурии Тоҷикистон, бо қарори Ҳукумати ҷумҳурӣ Шӯрои байниидоравӣ оид ба ҳамоҳангсозии фаъолият дар соҳаи сайёҳӣ таъсис дода шудааст. Шӯрои мазкур самтҳои асосии рушди сайёҳиро муайян мекунад ва бо мақсади таъмин намудани ҳамоҳангсӯӣ байни мақомоти давлатӣ фаъолият мекунад.

177. Мониторинг ва арзёбӣ дар асоси пайгирии мунтазами нишондиҳандаҳои (индикаторҳои) таъдиқшуда гузаронида шуда, фарогири меъёрҳои имконияти арзёбӣ, муносибӣ, арзиши пасти ҷамъоварии маълумот, инчунин инъикоси бевоситаи натиҷаҳои фосилавино доро аст. Ҳангоми гузаронидани мониторинг ба масоили ҷораҳои банақшагирифташуда, нишондиҳандаҳои дурнамо, натиҷаҳои фосилавии тадбирҳои сиёсати давлатӣ ҷавобҳо омода мекарданд.

178. Мониторинг дар асоси индикаторҳои мақсадноки стратегия ва индикаторҳои Шӯрои байналмилалӣ сафар ва сайёҳат гузаронида мешавад.

Р/т	Номгӯи нишондиҳандаҳо	2017	2020	2025	2030
1.	Шумораи сайёҳони ба ҷумҳурӣ ташрифоваранда (ҳазор нафар)	430,9	1000,0	1600,0	2500,0
2.	Саҳми сайёҳӣ дар ММД (%)	1,2	5,0	6,5	8,0
3.	Саҳми сайёҳӣ дар содирот (%)	6,2	8,0	12,0	15,0
4.	Саҳми сармоя ба соҳаи сайёҳӣ дар маҷмуи сармоягузориҳо (%)	0,07	2,0	5,0	10,0
5.	Саҳми сайёҳӣ дар қисми даромади буҷети давлатӣ (%)	0,046	1,0	1,6	3,0
6.	Микёси хизматрасониҳо дар соҳаи сайёҳӣ (млн сомонӣ)	1906,8	4425,0	7080,0	11862,6
7.	Шумораи субъектҳои бақайдгирифташуда, ки дар соҳаи истироҳат ва табобат хизматрасонӣ мекунанд	230	300	410	500
8.	Шуғли аҳоли дар соҳаи сайёҳӣ (бо %)	0,6	2,0	5,0	10,0
9.	Мавқеи Тоҷикистон дар радбадандии кишварҳои меҳмоннавоз, ки аз ҷониби Форуми ҷаҳонии иқтисодӣ гузаронида мешавад	107/136	90/136	75/136	50/136

Эзоҳ: Нишондиҳандаҳои бандҳои 2,3,4,5 ва 8 дар соли 2017 аз рӯи маълумоти арзёбишуда пешниҳод гардидаанд.

Нишондиҳандаҳои Шӯрои сафар ва саёҳати ҷаҳонӣ

Нишондиҳандаҳои асосӣ	Саҳми мустақим	Саҳми умумӣ
Маҷмуи маҳсулоти дохилӣ	Саҳми мустақим аз ҳисоби сафар ва саёҳат ба ММД дар соли 2014 маблағи 2,364.8 млрд доллари ИМА (3.1% -и умумии ММД)-ро ташкил дод. Ин нишондиҳанда дар солҳои 2015-2025 ба андозаи 3,9% рушд карда, дар соли 2025 маблағи умумии 3,593.2 млрд доллари ИМА баробар шуда, 3,3% ММД ҷаҳонро ташкил хоҳад дод	Саҳми умумии сафар ва саёҳат дар ММД ҷаҳон дар соли 2014 маблағи 7,580.9 млрд доллари ИМА (9,8% ММД ҷаҳон)-ро ташкил дод. Тибқи дурнамо, ин нишондиҳанда 3,8% устувор рушд карда, дар соли 2025 маблағи 11,381.9 млрд доллари ИМА (10,5% ММД ҷаҳонро) ташкил хоҳад дод
Ҷойҳои корӣ	Дар соли 2014 саёҳат ва сафар омили таъсиси 105,408,000 ҷойҳои корӣ (3.6% ҷойҳои умумии кори ҷаҳон). Ин нишондиҳанда 2.0% рушд карда, бо 130,694,000 ҷойҳои кории таъсисёфта, 3,9%-и шуғли меҳнатро дар соли 2025 ташкил хоҳад дод	Дар соли 2014 саҳми умумии сафар ва саёҳат ба шуғли меҳнат, бо дар назар доштани ҷойҳои кории ғайримустақими соҳа 9.4%-и шуғли меҳнат (276,845,000 ҷойҳои корӣ)-ро ташкил дод. Ин нишондиҳанда 2.6% рушд карда, дар соли 2025 356,911,000 ҷойҳои кори - 10,7% шуғли меҳнатро ташкил хоҳад дод.

Содироти сайёҳон	Маблағҳои аз ҳисоби сафарҳои сайёҳон ба даст омада, 1, 383.8 млрд (5.7% содироти ҷаҳон)-ро дар соли 2014 ташкил дод. Ин нишондиҳанда дар солҳои 2015-2025 ба андозаи 4,2% рушд карда, маблағи 2,140.1 млрд доллари ИМА ё 5.6%-и содироти ҷаҳонро ташкил хоҳад дод
Сармоягузорӣ	Сармоягузорӣ дар саёҳат ва сафар дар соли 2014, 814.4 млрд доллари ИМА-ро ташкил дод, ки он ба 4,3% сармоягузорӣ дар ҷаҳон баробар аст. Ин нишондиҳанда бояд 4,8% боло рафта, ҳаҷми умумии маблағгузориҳо дар соҳа 4,6% дар даҳ соли оянда ба нақша гирифта шавад. Ҳаҷми маблағгузориҳо 1,336.4 млрд доллари ИМА ва ё 4.9%-и ҳаҷми умумии сармоягузориҳо дар соли 2025 ташкил диҳад.
Шумораи сайёҳон	Дар соли 2014 зиёда аз 1 млрд нафар сафар ва саёҳат намуданд. Дар соли 2017 сафари 1,322 млн ба қайд гирифта шудааст. Ин нишондиҳанда дар соли 2020 ба 1,4 млрд нафар ва дар соли 2030 ба 1,8 млрд сайёҳ баробар хоҳад шуд. Дар маҷмӯъ, шумораи сайёҳон аз 25 млн дар соли 1950 устувор ва бомайлони рушд карда, новобаста ба бӯҳронҳои молиявии ҷаҳонӣ ба 1,8 млрд сайёҳ дар соли 2030 баробар хоҳад шуд.

Манбаъ: Дурномаи Шӯрои сафар ва саёҳат

179. Мониторинг ва арзёбии стратегия тахти роҳбарӣ ва дар ҳамохангсозӣ бо мақоми ваколатдори давлатӣ дар соҳаи сайёҳӣ амалӣ мегардад.

180. Кумитаи рушди сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон якҷо бо вазорату идораҳо, мақомоти дахлдори соҳаи сайёҳӣ ва сохторҳои соҳибкорӣ бо ҷалби шарикони рушд мониторинг ва арзёбии стратегияро мегузаронад ва ҳисоботи солонаро оид ба рафти амалисозии стратегия ба Шӯрои байниидоравӣ оид ба ҳамохангсозии фаъолият дар соҳаи сайёҳӣ ва ҳисоботи панҷсоларо оид ба натиҷаи амалисозии стратегия ба Шӯрои машваратии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба беҳтар намудани фазои сармоягузорӣ пешниҳод менамояд.

181. Низомии мониторинг ва арзёбӣ ҳамзамон низомии дахлдори ҳисоботдиҳӣ аз натиҷаҳои амалисозии стратегия ва марҳилаҳои амалишавии он барои давраи 2019-2022, 2023-2026 ва 2027-2030 аз нуқтаи назари рушди соҳа ва бо ҳисоботи фосилавӣ маҳсуб меёбад. Сохторҳои дахлдори мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, ассотсиатсияҳои сайёҳӣ ҳисоботи соҳавиро оид ба амалиёбии марҳилаҳои стратегия ба мақоми ваколатдори давлатӣ дар соҳаи сайёҳӣ пешниҳод мекунанд.

182. Ба ин мақсад дар назди ҳамаи мақомоти соҳавӣ ва ҳудудии идоракунии сохторҳо шахсони масъул муайян ва таъин мешаванд, ки ҳамохангсозии гузаронидани мониторинг ва арзёбӣ дар идораҳои худ, инчунин ҷамъбасти маълумот ва омода намудани ҳисобот дар бораи амалисозии барномаҳои миёнамуҳлати рушди сайёҳӣ барои пешниҳод ба мақоми ваколатдори давлатӣ дар соҳаи сайёҳӣ ба зиммаи онҳо вогузор мешавад.

183. Мақоми ваколатдори давлатӣ дар соҳаи сайёҳӣ ҳамаи маълумоти пешниҳодшударо бо ҷалби тарафҳои манфиатдор ҷамъбаст ва таҳлил менамояд.

184. Ҳисоботи омодашуда оид ба амалисозии барномаҳои миёнамуҳлати рушди сайёҳӣ барои муҳокима ба Шӯрои машваратии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба беҳтар намудани фазои сармоягузорӣ пешниҳод мегарданд.

185. Амалисозии чорабиниҳои низомии мониторинг ва арзёбӣ аз ҳисоби маблағҳои шарикони рушд маблағгузорӣ мегардад. Дар ин раванд, ҷалби маблағҳои донорон, саҳми ташиклоти ҷомеаи шахрвандӣ ҷиҳати таҳкими иқтидори институтсионалии низомии мониторинг ва арзёбӣ мақсаднок мебошад.

186. Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон якҷо бо тарафҳои манфиатдор чиҳати таҳкими минбаъда ва пайваста баланд бардоштани самаранокии низоми мониторинг ва арзёбии стратегия тадбирҳои заруриро роҳандозӣ мекунад.

187. Бо дар назар доштани мониторинги ҳамасола гузаронидашаванда, арзёбии тағйирёбии вазъият дар иқтисоди ҷаҳон ва пайомадҳои он ба соҳаи сайёҳӣ ва дар маҷмӯъ ба иқтисоди миллӣ, Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррароти стратегияро тақмил медиҳад.

БОБИ 8. МУҚАРРАРОТИ ХОТИМАВӢ

188. Пурра ва самаранок амалӣ гардидани стратегия ба рушди соҳаи сайёҳӣ дар кишвар мусоидат намуда, яке аз омилҳои баланд бардоштани иқтисодиёти миллӣ мегардад. Барои ноил шудан ба ин ҳадафҳо, андешидани чораҳои ташкилӣ, техникӣ, моддӣ, молиявӣ, ҳуқуқӣ, иттилоотӣ, ҳамчунин иштироки фаъолонаи мақомоти давлатӣ, ниҳодҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ ва шаҳрвандон талаб карда мешавад.

189. Маблағгузори стратегия аз ҳисоби маблағҳои бучети давлатӣ, инчунин дигар маблағҳои ғайрибучетӣ, маблағгузори шарикони рушд, грантҳо ва сарчашмаҳои иловагӣ, ки қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон манъ накардааст, амалӣ мегардад.